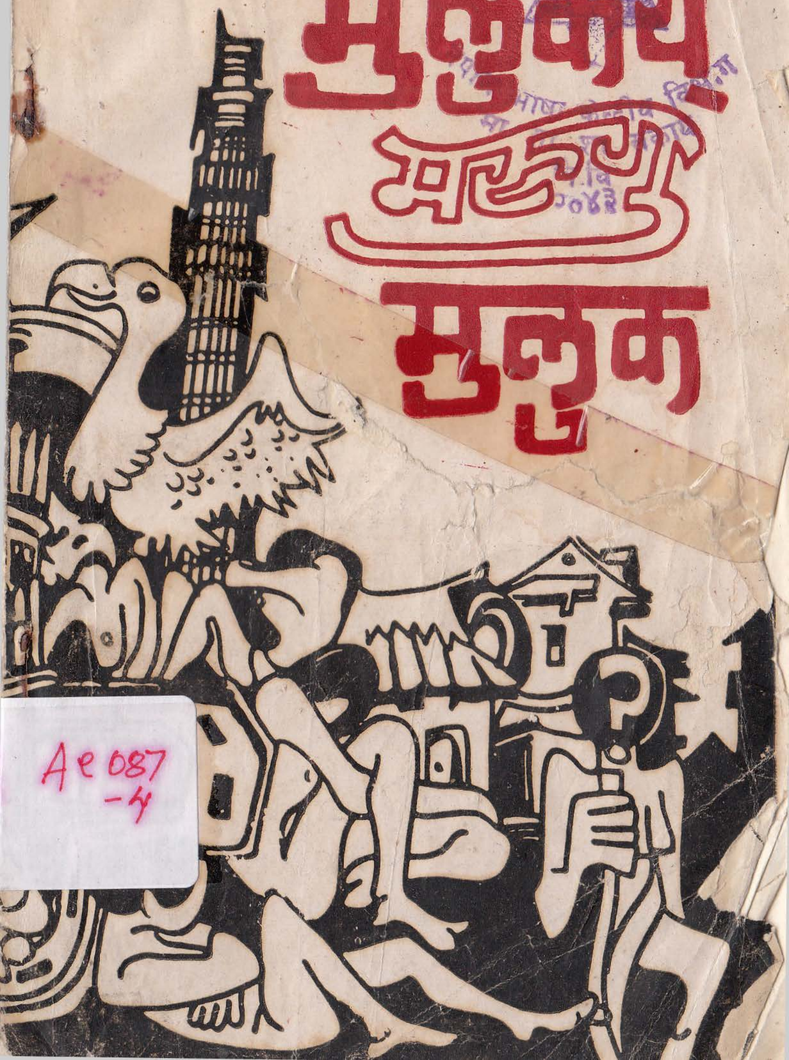
मुलुकय् मदुगु मुलुक

मुलुकय् मरुगु मुलुक

✽ रमेशकाजी स्थापित

☐ सफू : मुलुकय् मरुगु मुलुक [निबन्ध]

☐ च्वमि : रमेशकाजी स्थापित

☐ प्रकाशक : लक्ष्मीनारायण तण्डुकार

☐ प्रकाशन तिथि : ने. सं. ११०२ अनला

☐ न्हापांगु संस्करण : द्वःछिगू [१०००]

☐ थाकुथि : समाः प्रिन्टिङ्ग प्रेस, क्षेत्रपाटी, यें

☐ मू : ४।-

नेपालभाषा साहित्य ख्यलय्
ज्याथम्ह भाषा सेवी
भाषा जवाः
सिद्धिरत्न कसाःयात छाछा ।

– रमेश

प्रकाशकया धापू

"नेपालभाषा जीर्ण जूगु
अल्सि मचासे भिके नु"

थ्व धापू खः नेपालभाषा साहित्यया छगः मू थां कवि योगवीर सिंजुयागु । गुकिं जितः नं थःगु मां-भाय् नेपालभाषाया उत्थानया निंतिं थम्हं नं छुं यायेमाल धैगु भावना ब्वलंकाविल । फलस्वरूप थौं थ्व सफू पिदनाच्वन ।

भाषा साहित्यया विकासया नामय् न्ह्यःनेलाक्व च्वयाः पिकायेगु धैगु नं पाय्छिगु खँ मखु । साहित्यया माध्यमं जनतायात भिगु व नीगु बिचाः बीगु साहित्यकारया कर्तव्य खः । मुलुकय् मरुगु मुलुकया लेखक पासा रमेशकाजी थ्व कर्तव्यं विचलित जूगु मखना । जितः भलसा दु, नेपालभाषा निबन्ध साहित्यया थ्व सफुतिं नं छुं कथं तिबः बी फइ ।

खला, दच्छि न्ह्यः पिदने माःगु सफू दच्छि लिपा जक पिदना । थुकिया यक्व कारण मध्ये छता मू कारण पासा रमेशकाजी दं दं तक म्हं मफयाच्वंगुलिं खः । मुलुकं पिहां वनाः स्वास्थ्य लाभ वःह्म पासायात भिन्तुना ब्यछासे सकसितं सुभाय् ब्यछाना ।

लक्ष्मीनारायण तण्डुकार
बुरांछ्यः, ये

न्ह्यःने न्ह्यथुगु

छन्हु छगू ज्या ज्वना: पासा लक्ष्मीनारायणलिसे दुर्गालाल दाइया छेँय् वनागु । खँल्हाबल्हाया दथुइ दुर्गालाल दाइनं "रमेशया सफू छगू पिकाये ह्याये जुल" धका: खँ छुनादिल । अबलय् अनसं दुह्य मल्ल के. सुन्दरजुं ह्लापां निबन्ध सफू नि पिकायेमा: धका: सल्हा बियादिल । ख:, सफू च्वयेवं तुं गन पिहां वयेफइ, पिकयाबीह्म नं माल ला नि । तर समस्याया नं याउँक अनहे समाधान जुल । नापं वनाह्म पासा लक्ष्मीनारायणं तुरून्तहे प्रकाशनया अभिभारा क्वबुयाबिल । तर थुलिमछि खँ जुइ धुंका: नं जि उकियात नी मयासे सुम्क च्वनाच्वना । पासा लक्ष्मीं ध्वदुक्व पतिं सफू याकनं पिकायेमाल धका: च्वयेका च्वंबलय् जि सुम्क च्वने मछुत । उखें थुखें पत्रपत्रिकाय् पिदनाच्वंगु निबन्ध मुना: पिकाये ब्यूः थें च्वंगु निबन्ध झिनिपु त्ययां, उकी स्वपु न्हूगु तना: झिन्यापु खाका । प्रेस सम्बन्धी फुक्क ज्याया भाला पासा भरत सायमि कयाबिल । अले सफूयात त्वयेक ग्वबः किपा च्वकेत पासा भूषणप्रसाद ब्वां ब्वां जुल । थुकथं जि छह्म लेखक जुयाबिया, मुलुकय् मरूगु मुलुकया ।

साहित्य ख्यलय् तायतिति यानाबलय् जि बाखं ज्वना: पिलू वयागु ख: । अनंलि सम्मेलनया दबुलिइ कविता ब्वना: सिरपा:

त्याका। तर पासापिसं, पत्रिकाया सम्पादकपिसं जितः निबन्ध-कारया रूपय् नालाकाल। थुकथं जिगु ह्लापां पिदंगु कृति बाखं खधाः नं सफूया रूपय् ह्लापां पिदंगु कृति निबन्ध जुयाबिल, मुलुकय् मरूगु मुलुक !

जिगु निबन्धयात कयाः जिक्व कुं छ्यूंपि नं दु, अले जक्व च्वछाया ब्यूपि नं दु। तर थ्व नितां खं जि लुमदं। जि स्वये, जि उलि क्वह्यंह्य नं मखु, अले च्वछाये बह:ह्म नं मखु। शायद थ्व जिगु मनःस्थितियात पद्मदाइनं थुइकाबिल। उकि "रमेशकाजी गुलि खः उलि हे जक" या मिखां स्वयाः भूमिका च्वयाबिल मुलुकय् मरूगु मुलुकया।

थुकथं थ्व सफूया लेखक जि जुयासां, जितः थुकथं पिब्वयेगुली यक्व शुभचिन्तक पासापिसं कुतः यानादिल। उकि वय्कःपिनिगु गुणयात गबलें गबलें महुइ कथं जि थःगु नुगलय् स्वचाका वयागु दु।

मेगु छु धाये ? थुलि हे धाये जितः थः नालादीपिं सहृदय शुभचिन्तक पासापिन्त व पाठकपिन्त सुभाय् !

रमेशकाजी स्थापित

मखं, ग्वाछें

धलः

जि थःत नांगां ब्वयाक्यने

*

जि थःत उला क्यने । जि थःत नांगां ब्वयाक्यने । थ्व द्रस ववाटर सिवय् नं घस्वायापुगु गोप्यतां हयेकाः वयाच्वंगु सभ्य थासय् ! प्रत्येक न्ह्यपुइ आदिम युगयात ल्हकुस थानाच्वंगु सभ्य इलय् ! गन पूर्ण–विरामया नां लँ । गन जिन्दगीया नां पूर्ण–विराम ! थन छाय् जि त्वंदपुया उलीगु थ्व म्हयात झिन्याकू पर्कातःगु वसः पुनाः । खुना वी जि थ्व यथार्थयात त्वत्वपुयाच्वंगु धकाः फुत्रक !

यथार्थ ला नांगां खने दयेमाःगु खः । जि यथार्थताया अंश खःसा जि ब्वया क्यनेमाः थःत नांगां हे ! जि लाय्लाय्बुबुं हाला बीमाः थ्व सम्मोहन दुने गुपचुप यथार्थ पिथनेत । जिगु युग बाह्लाः क्वयाय् कुने फइमखु । जिगु युग भत्रयंकर मयःम्ह भयम्त्रगि थें पत्रंगु ल्हातं लिहां वइमखु । सभ्यताया नामय् ग्वाः ग्वाः असत्य थः दुने स्वचुका शान्त जुयाः म्वाना च्वनेगु छाय् जि ?

झूठ जक न्यासिवनाच्वंगु लँय्, ग्याफात जक न्यासि वनाच्वंगु लँय् जितः न्ह्याये मंमदु । धात्थें ला जि

थ:त ग्याफर यायेे मास्ति मव: । जि थ:त फत्ता: यायेे मास्ति मव: । बरू नांगा नांगापिं पासापिं मुना: पाचिना: न्हयाःवने मास्ति व:, गन जिमिगु नांगागु म्हं स्वब्याना व:गु क्वा.फसं नौ ज्वीक छ्वयेका बी थ्व तत:जा:गु बिल्डिंग, थेटर व भजन छेँ त फुक्क !

जि थ:त नांगां जक व्वये फयेकेमा: इल्ल लुयावइ पचि नांगात । उकिं आ: जि फयांफच्छि उला ज्वीगु वानि नाला काये धुन । ख: जि आ: थ:त नांगां व्वया-वयनेगु यायेधुन । ※

जि बुरा जुल

पासापिनि पुचलय् जि छुं नवात कि बुरा नवल धका: ह्यले धुंकी, अझ छम्ह पासां ला "गनं थ्वास्स धायेक बुरा नव:गु थ्व !" धका: ह्नाय् कय्कुंका: गिजय्यायेधुंकीगु। शायद जि थौंया समवयस्क मनूतनाप भ्यलय् पुने मफु। मखुसा "थौं कन्हय् बेसा: थिके जुल" धा:सां बुरा नवल, "झीगु जीवनस्तर झं झं क्वह्मं वनाच्वन" धा:सां बुरा नवल, "फल्ना थासय् फल्नागु देशं बम कुर्का: मनूत स्यात" धा:सां बुरा नवल, "इजरायलयात सं. रा. संघ त:गु निन्दा प्रस्तावय् अमेरिकां भिटो छ्यल" धा:सां बुरा नवल, "भारतय् आपतकालीन स्थिति घोषणा यात" धा:सां बुरा नवल, "झीथाय् बरय्जुजुं व:गु भ्रष्टाचार न्हकेमाल" धा:सां बुरा नवल धका: धायेगु छाय् ?

जित: ला छक: तस्सकं त पिह्यं वया: न्यँ हे न्यना, "अरे बाबा ! जि न्ह्याग्गु खँ ल्हा:सां बुरा नव:, आ: छिमिसं हे धा, छिमित बुरा नमवयेक जि छु खँ ल्हाये-माल ?" पासापिनि पाखें लिस: वल– "मतिनाया गफ या, ल्यासेतय्गु गफ या, फिल्मया गफ या, अय्ला:या गफया" इत्यादि।

थ्व खँ न्यनाः जितः मती तिक्क म्हन । अहो ! थ्व गपाय्धंगु षड्यंत्र खः थ्व थौंया इलं यानाच्वंगु ! वातावरणयात स्लो प्वाइजन त्वंकाः त्याय्म्ह पुस्ताया न्ह्यपुं चेतनात फुक्क त्यहें थनाः चुं चुं थलाच्वंगु । गुकिया प्रतिक्रिया थौं अन्तर्राष्ट्रिय गतिविधिया चर्चा यायेगु बुरा नवल । थःगु हे देया परिस्थिति थ्वीका च्वनेगु न बुरा नवल ।

ख न खः नीदँया बैंसय् थज्याःगु चिन्ता कयाच्वनेगु बुरा नवःगु हे खँ खः । नीदँया बैंसय् ला छम्ह प्रतिभाशाली विद्यार्थी जुयाः भविष्य निर्माणया लँपुइ न्ह्याज्यायेमाःगु खः । तर थथे मजुसे विषमता जक त्वत्व पुयाः थनया प्रत्येक न्ह्यप्पुइ चिन्ता पिनातल । अले बैंसं न्यायम्ह सां परिस्थिति बुरा याना बिल । जि छ्वाथुल कि मनूयात बुरा यायेगु ज्याय् ईया जक मखु परिस्थितिया नं तःधंगु ल्हाः दु खनि । मनुखं न्ह्याक्व न्ह्यू स्वाः ज्यायेगु कुतः पाःसां छचं यात मेच दयेकाः पञ्चतुनाच्वंगु प्वाथं झीगु कपालय् मचायेक हे चिन्ताया ध्वः साला बीगु खनि । अले थज्याःगु वर्गया पुचलय् दुने लाःम्ह जि, थज्याःगु पुचलं पिनेलाःपिं पासापिनि न्ह्यःने गय् बुरा मजुवी ?

अले जि मचायेकं हे जितः गनं घोषणा यायेमास्तिवल– "जि बुरा जुल ।"

गवलय् जिगु न्ह्यपुइ खँ प्वनी, अवलय् जिगु मिखाय् पोष्टर तिके थें तिके हइ "जागीर मलूम्ह जि,

कलेज ड्रेस न्याना वो मफया: अुतप्वालय् ह्लि दुयाच्वंम्ह वेहू. फीस पुले मफया: स्कूलय् ना काटय् जूम्ह किजा, सफू न्याना वो मफया: ह्लिच्छि ह्लिच्छि बाच्हा: बत्रथाय् म्हित: वनाच्वनीम्ह चिधीम्ह केहें" थ्व फुक्क स्वस्व जिगु मिखा कमजोर ज्वी, सुलच तयेमाली, अले मचायेक हे कपा:या छ्यंगू कय् कय् कुनावनी। अले "जि" जिगु हे मिखाय् नं बुरा जुया वी। ख: जि बुरा जुल।

भुतू क्वाकेत ब्वाँय् जुजुं कलम ज्वने लिमला:गु ह्ला:, प्वा: वतुवक पयतुना: दनं दने मफुगु ह्लचपु, जूजूथें ज्वीका: त्वकं जुयाच्वंगु मिखा, ह्लचाम्हेस्यां ह्लथागु हे धा:सां यना च्वने फुगु न्ह्यायपं घानातयाम्ह, जि बुरा जुल।

विल्डिगं जक ल्हाना: दनेमफुपिं भिखाछें त, थःगु छ्वालय् इज्जतया खेल ततं म्ह पातापात। ल ब्वयेका यंकूगु स्वया: नं, भतूया मि स्वस्वं फ्वापु जुगु स्वया: नं स्थिर मिखात, ल्हा: व तुति जक ल्वाका: थ: न्ह्यावलें च्वय् च्वना: ह्लिलाच्वंम्ह छ्यंयात प्यंके मफुगु वाध्यतात पाना:। आलोचना फुक्क स्याना:। अभिव्यक्ति ल्हाना: "शान्ति" या साइनबोर्ड यक्खायात:गु स्वस्वं बुयावयाच्वंगु न्ह्यपुया निराशात ! थ्व फुक्क ख: थौंया विषमता अले थ्व हे छगू छगू विषमतां छ्व्त्र: छ्व्त्र: कपालय् ता: ता: सीदयेक क्रियाब्यूगु ध्व:त ख:। थ्व गुगु सकस्यां खनाच्वन अले, प्रतिक्रिया ब्यनाच्वन "छ बुरा जुल"। शायद चिन्तित

मुद्रा ज्यानाच्वंगु ख्वा:पा: बुराया अभिव्यक्ति ज्वीमा:। थथे ख:सा जि स्वीकार याना, जि बुरा जुल।

मनू गुलि गुलि बुरा जुल, उलि उलि चेतना पा: जुजुं वनीगु मखसे शारीरिक शक्ति जक क्षीण ज्वीगु ख:। थुकिया पायछि अ:ख: अनुभव फि फि थानावइ। अथे ख:सा बुरा नवल धायेगुया मेगु अर्थ शायद परिपक्वता ख:। अले जि थ:त बुरा नवल धाइगुली परिपक्वताया अनुभव याना, यद्यपि थौंया स्थिति नाप छुं प्रतिक्रिया व्यक्त यायेमफुसां छम्ह पर्यवेक्षक सां जुयाच्वना। हाले मफुसां स्या:ला चायेकाच्वनागु दु। जिगु म्हुतु वाक्कु ब्यंकीगु ईया प्रतिक्षा दु। यद्यपि थौं जि "मचा" त्व:ता: "बुरा" जुल। ल्याय्म्ह फी मखंक हे गुनावन।

तर हृयाउँगु निभा:या विश्वासं जित: लिधसा वियाच्वन, मनू बुरा ज्वी धुंका: हाकनं छक: मचाया अवस्थाय् थ्यनी धा:सा थ्व जवर्जस्ती बुरा यानाब्यूम्ह स्थितियात हाकुतिना: ल्याय्म्ह छाय् ज्वी मफइ? ✳

सामन्ती प्वा:
नपुंसक ल्हा:

※

ज्यां दिना: छेँय् लिहां वयाच्वनागु। छम्ह साहित्यिक पासा ध्वदुक्क नापलात। औपचारिक खँल्हावल्हाया लिपा पासां जिके खँ छुत "थुगुसी छं साहित्य सम्मेलनय् ब्वति कायेगु मखुला ?" "ब्वति काये ला तसकं हे मास्ति व:, बयां छु यायेच्वये हे ला:गु मखु, फुर्सत फुक्क इलं लाका: नयाच्वन छु यायेगु ? ह्लिच्छि ज्या हुँ, लिहां वयेवलय् त्यानुइ धुंकी, नल, द्यन" जिं लिस: बिया।

"अथे मखु न्ह्यात्थे याना:सां लाके माल का, थगुने छं ब्यूगु निबन्ध तस्सकं हे स्यल्ला: सिल ला ? छपु निबन्ध हे च्वया ब्यु, खुन्हु, ह्लय्न्हु ला च्वसु बीगु म्याद दहे दनि, थुगुसी ला झन शील्ड हे बीगु धा:गु ह्लाप ला:म्हेसित। छं शील्ड त्याके हे मा:" पासां जोड़ बिया: लँ वायावन।

छेँय् वनाम्हेसिया पासाया खँ जक न्ह्यपुइ जाया च्वन। बहनी बेलि यायेधुंका: द्यं वनाम्हेसिया खूब विचा: याना। छुं खँ हे मलू छु च्वये, बरू ह्लिच्छिया त्यानु साछि तया: न्ह्यलं जित: त्याका यंकल।

कह्लय् खुन्हु । सुथ न्हापां दना । छ्वाः सिले धुने-साथ कलम कापी न्ह्यःने तयाः पयतुना । छगू निबन्ध च्वमचायेकं मदनेगु प्रतिज्ञा याना । च्वथाय् छचालं मिचा ब्वया, झचालं च्वस्वया । अहँ ! छुं नं लुइके मफु । बरू न्हू सतकं लिहां वयाच्वनावलय्‌या रंगी चंगी फेसनत इवलवरु दंवल । अले काचाक्क कलम ल्ह्वनाः कापो निबन्धया छ्यंनि च्वया "फेसन" । अले जिगु च्वसा ब्रुलुहुं न्ह्यात ।

आधुनिक सभ्यताया विकासया प्रतीक मध्ये फेसन नं छगू खः । फेसन, मनूनाप मचायेक सुलप्या प्यप्युं थें फेसननाप उक्‍वः खलता प्यपुना वल । झीगु देयां धुकू स्वयाः नं ख्वातुग फेसनं मनूत फुक्क गंसि जुल ।

धार्थें ला जितः आधुनिक फेसन, झीगु म्हय्, लः फय्, निभाः, धू इत्यादि पनेत मखु वरू प्वंगु प्वाथय् खोल तयातःगु खःला धैथें शंका वं । लिक्क लायेव ह्नासाक्क वास वःगु अत्तर, अत्तर मख वरू सीम्हू नैति-कताया लास ध्वगिना वःगु दुर्गन्ध नतूनाच्वना जि । जिगु ह्नासं थथेहे शंका यानाच्वन ।

खः थन मनूतय्‌गु चेतना वान्हाः तयातल । अले वहे वान्हाः क्वथा पिहां वयाच्वगु दुर्गन्ध यक्व यक्व अनैतिकता बुइकाच्वन । गुकि नैतिकताया आत्महत्या याकाच्वन । अहा ! गज्वःगु मनोवृत्ति जुइधुकल झीगु ! प्वंगु प्वाः, प्वंगु धुकू, सुचुका च्वना झीसं बः बः धकिं, बः बः

खोल तया: । थ्व फुक्क फेसनया विकासं झीत ब्यूगु सिरपा: ख: । धाये, झीत थथे याये सयेका ब्यूगु ख: । तर थुकिया मुक्कं दोष फेसनया विकासयात जक मखु । विकासया फेसनयात नं ख: । ख: झोसं विकासया फेसन यानाच्वन । मखुसा थौंतलें विकासं ब्यूगु उपलब्धिया नामय् छाय् झीगु ह्लाती जायेक शुन्य शुन्यजक थ्यतूवल ? थुकिया लिस: नं शायद् शुन्य हे जुइ ।

तर झीगु नँ मन्या: थन । झीगु प्रतिक्रिया नुगलय् दुने हे दुसुनाच्वन तिनि । शायद झी दुने नपुंसकता ब्वलना च्वने धुंकल । अले थुकिया छाप थौंया फेसनय् लाये धुंकल । उकिं हे ला जुइ नि थौं कह्लय् मिसा व मिजंया वस: म्हसीकेत थाकुया वल । अले "मिसा धका: घय्पू वनां मिजंम्ह लात" धका: लेख च्वयेत हास्य ब्यंग-कारतय्त प्लट लुल । थ्व फुक्क नपुंसकता ब्वलना वया-च्वंगुया दसि ख: । फेसन दसिपौ ख: झीगु मिखां न्हचाये दयाच्वंगु ।

जित: इवास्स लुमन । म्हिग: वहनी तिनि लायकुली न्यत मरू अजिमाया प्याखं गंछि न्हचाके ह:गु । इपिं फक्क द्य:तय् जामां सिनातल, रंगीचंगी जामा । गुम्ह ह्याउँपिं, गुम्ह वाउँपिं, गुम्हं वँचूपिं । पा:गु रंग हे जक ! भैरवं सिमात:गु नं जामा हे । अजिमां सिनात:गु नं जामा हे । अथे स्त्रयेवलय् इमिगु वसतय् नं झीसं नपुंसकतां थ:त ब्वयाच्वंगु खंकेफु । अले थ्वहे नपुंसक द्य:त गुपिसं प्राणीया

बलि कयाच्वन। म्वा:हि त्वनाच्वन। ला नयाच्वन। अज्या:पिं नृशंस द्य:त पुज्यायेगु परम्पराय् झी दुनाच्वंगुलिं हे शायद थौं झी नं नपुंसक जुया वनाच्वन। अले झी थ्व नपुंसक फेसनया ध्याचलय् चुलुया: दनां दने मफयेक दयाच्वन........... ।

थुलि जक छु थ्यन, जिगु च्वसा तक्क दित। छ्क: झासुलना। तर थुलिया दुने जिगु न्हृयप्पुइ खँ फुक्क प्वन। अले ह्नान वहे समस्या दं वल। छु च्वये? आ: छु च्वये? च्वजक च्वयेगु ख:सा ला यक्व हे गन्थन प्याहांवइ। जित: धा:सा म्वा: मदुगु गन्थन च्वया: निबन्ध ता:ह्नाकेत जिगु हे च्वसां गन। अले ह्नानं विचा: याना। मेगु हे बिषयय् निबन्ध च्वये, गुगु सुं छम्ह व्यक्ति विशेषया मनोरंजन मखसे देशया वर्तमान स्थितिया बाँकिपा थजु।

.... कि थौं जिगु मांभाय् गुलि करूण: वंक रुवयाच्वन...... कि थौ वर्ग समन्वयया नामं दुने दुने वर्ग विरोधं गुलि तच्वःगु षड्यन्त्र यानाच्वन।... कि थौं भविष्यया नस्वा:गु स्वांत सतकया पेटी सुकू गना वना-च्वन। ......कि जिगु देश दुने छगू नपुंसकतयगु देश दना ह्याच्वन।

जि च्वयेत ह्थाय् पथाय् चाल। तर जित: अलमल जुल। तत:मत: क्यन कि जि छु विषयलय् निं च्वये? अले जि छगू निर्णय याना "छसीनिसें फुक्क विषयय् च्वया यंके" निबन्ध सच्छिपु हे खा:सां थखा।

जिग् च्वसां हानं छ्यं च्यतः—

"नपुंसकतय्गु देशय्......" थुलि छु च्वया। प्वाः उसिहिं सनाहल। च्वसा जिगु ह्लाति कुतुंवन। जि हाकनं कायेत स्वया। तर च्वसा ल्ह्वने न्ह्यः हे प्वाथं थित्तु ध्युंवल। घ्वात्तु घ्वाः वल जिगु ह्लाःयात। जिगु ह्लातं च्वसा क्वय् वयाः प्वाःनाप संघर्ष यायेत तम्सय् जुल। तर विशाल प्वाथं सिन्का ह्लाःयात च्वच्चत्यक घ्यानाछ्वत। कापी चत्य् हे मछिक धेस्सा लगय् यानाः च्वंवल। जि हीमी चाल। न्ह्यःनेसं च्वंगु छ्वेया तस्ता वाल घडि गुताः थानाहल। नुगलय् थुं दिक्क, छता खँ स्वात्त दुहांवल। "जि जा थुयाः जा नयाः, ज्या वने मानिम्ह, लिवाये धुंकल। अय्नं जि दनेगु कुतः मयाना। "थौं ठकः ज्या वने मखु का, थौं छकः द्यां लाःसा ला हे लात का। तर शिल्ड ला त्याके हे माः अले थुकिया पल्तेसा जि थःगु मांभाय् साहित्यया धुकुती छु स्वथना बी हे माः" अवलय् हे जि खना जिगु प्वाः ला कापी छपातं त्वपुक पयतुना च्वने धुंकल। व ला नायः जुयाः भाषण बिया च्वने धुंकल।"

"गवलय्तक जिगु सुनाः कुसाः जुइ मखु, अवलय्तक छुं न मांभाय्या सुसाः कुसाः यायेफइ न त साहित्यया हे ......जिगु अनुमति बिना छं छु हे याये फइमखु छु हे" जिगु लिधँसा पयासुया विल। च्वसा ल्ह्वंगु ह्लाः सामन्ती प्वाथं यानाः थः हे नपुंसक जुयाविल।

अले च्त्रसा ङत्रनोम्ह ह्ला: वाथाक्क दना: भांग्राया क्हिचा घयसुना: व्वाँय् वनाकथं उसिना जाकिया पसलय् लाइन च्वं वन । अले जि बिचा: याना "निवन्धय् ह्लाप लाके न्हथ: ला थ्व जाकिया लाइनय् नि ह्लाप लाके मानि ।"

पिलाक्व थहां वयेका: नं जिगु तुति जाकि कायेगु पा: पियाच्वन लिनि । ❋

जि गंसि

*

भचा तापा:पिं थ:थिति वा पासापिं गनं छवदुतकि जिगु ह्लय:ने छगू ह्लथस: वस्वाये ह्येधुंकी "गय् थौंकह्लय् ला छ साप गंसि जुयाच्वन नि गथे ?" थुकिया लिसलय् जि "गथे धाये" धका: चिकिचा ह्राकयेक अस्पष्ट स्पष्टि-करण बिया बी। शायद थ्व न्यंगु ह्लथस:या लिस: मविसं मगा:गु छगू औपचारिकता जक ब्यंकाच्वना जि ! अथे ला इमिगु ह्लथस: नं ला औपचारिकता जक हे ला ख:नि। छायधा:सा इमिसं जिके छु जुया: गंसि जुल धका: कुतु-कुला: मन्यं न त ल्ह्व केगु उपाय हे कंगु दु। अले जि नं थम्हं थ:तहे थुइके मफुगु खँयात प्रष्ट याना बियाच्वना।

धात्थें ला जि आ:तक थ्व खँ मथुयाच्वन कि गंसिया परिभाषा छु ख: ? शायद थुकिया तप्यंगु लिस: जिगु हे प्वा: स्याप्प दुहांवंगु, स्वालय् न्यता: छ्वांह्वांव:गु शारी-रिक स्थिति हे कनाच्वंगु दु। छु धात्थें थुकियात हे गंसि धागु धाइगु ख:ला ? यदि थथे ख:सा थ्व ह्नं त:धंगु खँ मखु, शारीरिक अस्वस्थता, मानसिक दुर्बलता, व शरीर-यात आवश्यक तत्वया कमि जक ख:। अले थज्या:गु

शारीरिक स्थितिया परिवर्तन इलय् ब्यलय् जुयांच्वनी। गवले ल्ह्वनी, गबले गसि जुइ, थ्व ला छगू स्वाभाविक प्रक्रिया जक खः। थज्याःगु मामुलि खँ ला साधारण डाक्टर वा वैद्यत्वेया वासल नं लायेके फु। तर न त जिके छु ल्वय् हे दु न त मानसिक दुर्बलता हे। अय्नं दँ दँ दयेधुंकल जि थुगु हे प्रकार गंसि जुजुं वनाच्वन। छाय् छाय् गंसि जुजुं वनाच्वन छाय्? थ्वहे ल्ह्यसलं जितः लगातार लिसः पवनाच्वन। अले लिसः मालेत मिखा तिसिनाम्ह जि न्हू सतकया पेटिइ, होटल व लजया पिने, रत्नपार्कया सिथय् अले छेंब्वापति, पसः पति "हजूर" धकाः ल्हाः फः वइपि असंख्य हि मदुगु सुकूगंगु ख्वाःपाःत मिखाय् जाय्क लुयावल। अले बिल्डिङ्ग दनाच्वथाय्, कारखानाय् ज्या यामीच्वंपि ज्यामित, ख्युसी फि तुयाच्वंपि ज्यामित, वनलय् आजुद्यःयाँ ल्हय्नं बोरा छ्वाः पाछायाः दनाच्वंपि भरियात, चःति नांजाः वयेक चानाप ल्वानाच्वंपि ज्यापुत, आशा ख्युरोट प्यगू बइ लयाः हासा पसः तयाच्वंपि कथित साहुत, थुपिं फुक्कं गंसिपि मनतयुगु झन्नलय् झवः छू वल। थज्याःगु हे वर्गयापि जनताया अत्यधिक संख्याय् दुगु झीगु देशया समाजय् ल्ह्व पि गुलि प्रतिशत हे दइ? अले थज्याःपिं गंसिपिनिगु पुचलय् ब्यलनाच्वनाम्ह जि जक ल्ह्वनीगु हे गये? अले जितः ख्वनावल जित गथे गंसि जुल धकाः म्यनीगु वहे छम्हूचा ल्ह्वगु वर्गया दथुयापि हे जुइफु। तर जि थः थम्हं अज चाः कि जि गय् जुयाः गंसि जुल धकाः म्यपिं ल्ह्वसःमिपिन्त छाय् जि थथे

ज्या: धका: छ्वम्हुवक म्हुतुप्वा: तिके मफुत ! शायद जिगु म्हुतुसि... च्वसं ववसं पयतुनाच्वंपि अभिव्यक्तिसे यानाः ह जि थःग म्हुतुइ श्यक वयधुक ग खँव: त ईनम्पं वत्रचिना छ्वये मालाच्वन ।

आखिर झीगु अभिव्यक्ति गंसि यानाच्वंम्ह ला थ्व वातावरण हे मखा । अले थ्व वातावरण सञ्चालन यानाः तःगु प्रत्येक वस्तु गंसि । उकि हे जुइ थनया अभिव्यक्तिया अभावय् राजनीति गंसि, स्वतन्त्रता गंसि अले कथित धर्मया नामय् प्रचारित अन्धविश्वासत प्रत्येक ह्लचपुइ निरन्तर इला: थन सामाजिक संस्कार गंसि, चेतना गंसि, अले थ्व गंसि गंसिगु जक अंगतयगु पुचलय् थ: नं गंसि जुइगु अस्वाभाविक स्वभाविकता मखु थें जित: तायावल ।

धाथें जि गंसि जुल हे । थयक स्वया, ख नं ख: । थन बजारमुलि ल्हवनावले बइगु प्रतियोगिताय् जि जक मखु झी फुक्कं म्हिया म्हिथ गंसि जुयावनाच्वन । थनया प्रत्येक छें या भुतू गंसि जुजुं वनाच्वंगु दु । झीगु जीवन स्तरय् अर्थशास्त्रया फयांफच्छि म्हो खर्च यानाः फया-फच्छि अप्वा फाइदा कायेगु सिद्धान्तया अ:ख: यक्व खर्च यानाः म्हो सन्तुष्टि कायेत बाध्य जुयाच्वना । ख: झीपि धा झीगु इच्छाय् गःकीत बाध्य, लक्ष्यया हत्या यायेत बाध्य थौं, सिर्फ स्वायेगुया नामय् अर्थामुग: थें प्रत्येक छें खापति झ्यातः दनाच्वना । त्यनातयागु दु झीगु निपा ल्ला, छपा ह्लातःयामागु श्रम नयेत छत्वा: म्हुतु व मेगु

ह्लातं य:नागु श्रम थ्येत दयेकात:गु हुँ । थौं ला झी ह्लातय् जायक फर्मुला दया: नं छ्यले थाय् मदया: किलं नकेमा: झीसं । झीगु आकांक्षा झी दुने हे तुसुना वं । झीस तयागु पलाःत ध्वपय् तुना वं । थ्व फुक्क वाध्यता खः झीगु । अले थ्व बाध्यतां क्वत्ययेका: यागलाप्यागला वंगु झीगु म्ह न्हि न्हि सित्यांचा जुजुं वन धका: अजू चायेमाःगु छुं खँ मदु थें च्व । दक्व झीस अज्ज नं न्हाय् तपुकाच्वनागु छता खँ छु धा:सा "जिपिं गंसि, जिपिं गंसि" धका: मछाः मजुसे विश्वया न्ह्यचःने नवाये फुगु दु । थन्याःगु वकंफुस्लु साहस छता झीके गंसि मजूनि ।

झीगु वजारया छक्व कुचा स्टेशनरी बजार छखें बच्छि निदँया दुने स्वदुगंछि ल्ह्वनावःगु दु धा:सा मेखे ल्ह्वनावयाच्वंगु फीसं अध्ययनशील विद्यार्थीतय् अविभावकत गंसि जुजुं वंगु दु । अथे हे नियन्त्रित योजनां परीक्षार्थीतय्‌गु हौसला गंसि जुजुं वंगु दु । [illegible]नाग ब्यावशायिक शिक्षाया नामय् निम्न स्तरया शिक्षा वियाः विद्यार्थीतय्‌त वर्गीया सल यानाव्यूगुया लिच्वः कथं शिक्षाया नामय् औपचारिकता जक पूर्ति यायेगु बानिया विकास जुजुं वयाच्वंगु अनुभव दयावयाच्वंगु दु । अले थ्व टी. वी. ग्रस्त बौद्धिक क्षेत्र न्ह्यचज्याका वःगु साहित्य, संस्कृति कला, कमजोर जुजुं वंगु दु जक मखु, मजदूरतय्सं कारखानाय् याइगु *Slow down* हडताल थुकी न्ह्यगु ताल दुथ्या: वःगु दु । अले ल्ह्वंपिं व गंसिपिनिगु दथुइ विया-

तःगु समानान्तर रेखां थन छथी जुइगु योजना गंसि ! अज्ञ थ्व योजनाया असफलताय् लवःकयाः निङ्वः समानान्तर रेखाय् नं धमाधम तल्ला तनेत सफल जुयाच्वन थ्व षड्-यन्त्रकारीत । अले जिके लगातार छ गथ् गंसि जुल धकाः न्यनीपिं फुक्कं थम्हं सीक सीक नं बुझ पचथ्याना: हाकुगु झूठया ख्वालय् सख्वाः पायेगु कुतः यानाच्वंपि षड्यन्त्रका-रीत खः ला धकाः शंका वन । थथे शंका बंक वक नं थःगु शंका समाधान यायेत जिके साहस गंसि जुयाच्वन ।

शायद जि गंसि जूगुलि खःला ! जितः अनुभव जुयाच्वन जि ह्लानाच्वनागु सासलय् फय् गंसि ! जिगु म्हयात तापक्रम बियाच्वंम्ह निभाःया निर्माता सूर्य: गंसि, आकाश गंसि, निरन्तर न्ह्यायेमाःम्ह खुसि तक्क दिनाः थन गति गंसि । तर थ्व फुक्क गंसि धकाः सीक सीक नं थुपिं ल्ह्वंकाः थःनं ल्ह्वंकेत थ्व ई हे गंसि ! शायद् उकिं हे जुइ थौं जिगु प्रत्येक आकांक्षालिसे थः नं गंसि जुजुं वनाच्वन ।

न्हचागु हे थजु ज्योतिषशास्त्रया धापूकथं ल्ह्वंम्ह मनूयाके सामन्ती प्रवृत्ति अप्वः दइ । थ्व खं झीस पत्याः गायेमायेक व्यवहारय् खनाच्वनागु दु । गणेद्य:या थें ल्वात्त भ्वरि पिहांवःपिं मनूत ग्वाथ्या ग्वाथ्या च्वनाः थम्ह ज्या यायेगु पलिसा कपिन्त आदेश जक बियाच्वन तर गंसिम्ह मनू न्हच थाय नं चंता लानाच्वनी । उकिं झीसं गर्वसाथ धायेफु, गंसि जुइगु छुं अभिशाप मखु । बरू अलिस

मचासे न्ह्यज्यानाः ब्यलय् दने फयेकेमाः, झीगु हे ह्लाति प्रत्येक निर्माणया पलाः न्ह्यज्यइ। धात्थें ला निर्माणया रूपरेखा ल्ह्वंपिके मखु गंसिपिनिगु ह्लाती स्वचानाच्वंगु दु। बरू झीसं ज्ययेका जक स्वयेमाः। ※

सि स्यानाच्वना

सि स्यानाच्वना। खः जि न्हाचःनिसें सि स्यानाच्वना। म्हालापतिया लुसि ल्वाकुल्वाकु पुलु पुलु सि स्यानाच्वना। लुसि जायक हि ह्याउँक की धु कल। जितः धा.सा दंगुपती नेलपालिस तया थें अनुभव जुयाच्वन। छितः शायद घच्चाया वल जुइ। ख नं खः यक्व मनूत सि धाल कि हें घच्चाः ! अझ गुम्ह गुम्हं ला सि छम्ह ल्हातय् तयाबिलकि हे ग्यानाः तिंति न्हुइ धुंकीगु। इमित सि स्याकूगु जूसा गुलि जक ग्याइगु जुइ। तर जितः धाःसा सि खनकि घच्चाः, सि स्यायेबलय् घमचाः। बरू छम्ह तःधंम्ह शत्रुयात हे स्याना ति ग्यना-वइगु। वास्तवय् थथे ज्वी नं माःगु खँ खः। छाय्धाःसा धँय्, कुसि व पति म्हसीकेत उलि थाकु मजू। गुलि सि लुइकेत थाकु। धँसं थःगु उन गवलें हिले मफु, कुसि तिन्हु-इगु स्वभाव त्वःतें मफु, पति हि त्वने न्ह्यः म्ये हालेगु बानि त्वःते मफु। तर सि थःत म्हमसिकेत न्ह्यागु यायेफु। म्हालाकाय्चां मौसम स्वयाः रङ्ग हिले फु थें थ्व न थःत थाय् स्वयाः धालय् याना यंकेफु। तुयूगु म्हय् थुपि लुइकहे

ध्यपुना: म्वाना च्वनेफु । हाकुगु छचनय् हाकुसे हे च्वंक ब्वलना च्वनेफु । गुकि याना: झीसं इमित म्हसीका कायेथाकुइ । म्हसीके मफुपिं शत्रुतयसं थें ग्यानापुगु नोक्सान म्हस्यूम्ह शत्रुं यायेफइमखु । जित: तायावल सि झी दकलय् त:धंम्ह शत्रु ख: । शत्रुयात ल्यंकातयेगु सुपँय् मि कुर्कातयेगु ख: । इमित न्ह्यंके मा: । अले स्यानाच्वना । ख: जिसि स्यानाच्वना ।

सि स्यास्यां पतिं हे स्याये धुंकल । सि फूगु मखुनि । दासि व: थें हे बयाच्वन । न्ह्योंक्व स्या, उलिया उलिं तु । दिक्क हे चाल । मखु थुमित मांअबु मदयेकुसे कारखानां हे थ्वयेकीगु ख: ला ? जिं छक: विचा: याना स्वया । खइ अथे हे जुइ । बरू व कारखाना गन जुइ ले ? गज्या:गु जुइ ले ? लिस: जिगु न्ह्या:ने झ्वातां दंवल । थ्व सित थ्वयेका च्वंगु ला जिगु हे हाकुया: नवयाच्वंगु वस्तं धका: जुयाच्वन । जिगु हे खिति पाँय् पाँय् थाना: उस्सुक नवयाच्वंगु म्ह धका: जुयाच्वन । ख:, पक्का थ्वहे ख: । जिं क्व:छिना । थुमित ब्वलंकाच्वंगु हे थ्व नव:गु वातावरणं ख: । यच्चुगु वातावरणय् ला थुपिं गनं म्वायेफइ धका: ? सिच्चुगु फसय् ला गनं बुइ फइ धका: ? गन फोहर जुल अनहे थुमि राज्य, गन नवल अन हे थुमि बस्ति । अले थुमिगु जन्मसिद्ध स्वभाव गनं हिले फइ धका: ? न्यायेगु गन त्व:तू धका: ? जित: ला थथे नं तायावल जिगु छचनय् च्वना: थुमिसं जिगु न्ह्यप्पू हे क्वाता क्वाता

म्हुया: नयेत्यंगु ला मखुला ? जिगु म्हया चिम्सँ प्वालं प्वालं दुहांवना: हिनूहे चुचुप्याये त्यंगु ला मखुला ? अले जित: रत्न तं पिहांवल, स्याना बिया । ख: जि सि स्यानाच्वना ।

उलिमछि स्याये धुन, अय्‌न जि छाय् न्हंके मफुत थ्व सित्य्‌त ? जि जिके हे छक: न्ह्यस: प्याना । लिस: थ्व हे जुल कि जि नव:गु वातावरण च्वतुक हुयाछ्वये मफुत । धात्थें ला जि नव:गु वातावरण च्वत्तुक हुयाछ्वये मफयाच्वन । खिति पाँय् पाँय् था:गु म्हे म्व: ल्हुइ मफयाच्वन । मुक्क लखय् म्व: ल्हुया नं छु याये ? झन जक म्ह छम्हं चासुया वइ । वस: ला झन खँहे मन्त, साब्वं मदयेकं ब्याइहे मखु । साब्वं न्याना: वस: ही धका: मतिइ त:सां उधिमथ् घाटा वजेटं ख्वतानक: वये धुंकी । अले छु यायेगु ? म्व: ल्हुइत ग्वदागू लुइके माल । वस: हीत बजेट, बल्ला:गु साइत लुइके माल । बल्ल बल्ल छक: हिल । हानं वहे ताल । हाकुया हाकु तु नव:या नवल तु । हाकु हाकु धायेवं वस: ही फुसा धका: जिल । खिति थाये मलाकं म्व: ल्हुइफुसा धका: जिल । अथे यायेफुगु मख । अले हाकंन सि दाल । हानं स्याये माल । स्याना । ख: जि सि स्यानाच्वना ।

छक: बजार चा: ह्यू वनाबलय् लँ सिथय् च्वना: मस्त हालाच्वंगु ताल– "सि स्यायेगु वास:" "सि स्यायेगु वास: ।"

थ्व खँग्वलं मचायेकहे जितः मोह् यात । थ्व शब्दं जितः सितय् प्रति बदलाया भावना तीव्र यानाबिल । तर-कारी न्याः वयागु ध्यबाया छगू पुरि सि स्यायेगु पाउडर न्याना: लय्लय् ताता छेँय् वया । आः ला थ्व सित फुक्क सखाप याना छ्वयेगु । साक्क छप्ये ला नये मखन मखन का ! नक्व ला म्हय् थी ला । बहनी जा नये धुने साथ म्ह छम्ह मा:रिसंक पाउडर बुला । लं, सुरुवा:, लासा फुक्कय् ह्वला "कन्हग् सुथय जुइवलय् थुपिं फुक्क सखाप जुइ का आः" धका: मनय् धुक्क तया: न्ह्यः वयेका छ्वया ।

सुथ जुइका: स्वयां सि ला उलिया उलि तु । अले तिनि सिल सि स्यायेगु वासः ला नकलिगु खनि । छु स्यायेगु वासलय् जक छुचं ल्वाकछ्याना तल धा:ग नयनागु, सि स्यायेगु वास नं नकलिगु हे लानाच्वन । अहो ! गपायसक लथ्थ याइगु मन्त्र व " सि स्यायेग वासः " । मस्तय्स ला थ:गु स्वार्थपूर्ति यायेगु लागि धका: थ्व नकलिगु मन्त्र ब्वनाच्वंगु । जि थ: थम्ह तु हारय् चाल । जितः शंका वन ला:सा व वास: मियाच्वंपिं हे सितय् गुरु ला मखुला ? मखुसा इमिसं नकलि वास: छाय् मी ? थ: शिष्यपिन्त गुरु गनं स्याइ ? थज्या:पिं सित फुक्क न्हका छ्व:सा इमि गुरुया गुणगान हे सुनां याः वइ । उकि हे जुइ मेपिसं सकलि वासः दयेका: मिया: सि फुक्क स्याना छ्वइ धका: गुरुम्हेस्यां थः कतिला: फर्मुला म्यूगु । जितः थथेहे ताल । ✳

चप्पल

ज्यःनां यानाः नु हुहुं क्वह्नां बयाकथं प्याह्नां वनेत लाकां न्ह्यायेत स्वयां लाकां छ्यति मदु। जितः ला छत्थु रत्न तं पिहांवल, जिगु चप्पल लाकां वं न्ह्याः थ्वं न्ह्याः मदयेक न्ह्याना बीगु खनाः। बँगलय् छकः वनाः क्वह्नां वःसा जिगु लाकां ब्वत्तुक न्हथाना वना च्वने धुंकीगु। ग्वालि छपलं प्याह्नां वःसां ज्यू, ग्वालि स्वयाः नं प्यलांगु लाकां प्याह्नां वःसां ज्यू, थिक जू मजूया छुं च्यूताः मदु। काचाकाचां थाह्नां वनाः लाकां सुनां न्ह्याना वन थें धकाः न्यं वनेत्यनावलय् कुने स्वाह्नाने सः वयेक सुं थाह्नां वः थें च्वनाः कुने हे वनां ला जिमि चौधिकःम्ह किजां धकाः न्ह्याना वयाच्वंगु। तं प्याह्नां वःगु स्वयेवलय् ला छत्थु थासाक्क दाये मास्तिवःगु खः। मेबं धाःसा ल्वहंमाया दुःन ल्वहंमाया मचा थें च्वंक २ नंवरया तुती ७ नंबरया लाकां न्ह्यानावःगु खनाः साप न्हिले मास्तिवल। २ करोडया राष्ट्रिय आम्दानीया स्रोत दुगु देशं ७० करोडया बजेट तयार याःगु थें ताल।

धात्थें थ्व चप्पल धैगु तसकं गजवगु लाकां खः। मचांनिसें बुराबुरितकं थःगु तुतियात पायूछि ज्वीक न्ह्याम्हेस्यां न्ह्याःसां ज्यू। मिसातय्‌सं न्ह्याःसां ज्यू, मिजंतय्‌सं न्ह्याःसां ज्यू, हाकुपिसं न्ह्याःसां ज्यू, भुयूपिसं न्ह्याःसां ज्यू, सकसितं उतिकं हे ल्वः। अज्ज ला चःबिनिसें कयाः फल्लीसकं नं थ्व लाकां मथ्यंगु थाय् दइमखु। छ्यंगू लाकां न्ह्यानावनेत निषेध यानातःगु पशुपतिया देगलय् तकक नं थ्व दुथ्याः। थुकिं चप्पल लाकांया वर्गभेद, वर्ण भेद, लिङ्ग भेद नीति मदुगु सीदु। बरू समानता हे थ्वया विशेषता खः। थथे समानताया आधारय् लोक व्यवहार याइम्ह जगुलि ला मस्थु, जितः लाकां मध्ये चप्पल लाकां हे दकलय् यः। भचा जक मखु तस्सकं हे यः। यःगुया म कारण ला थ्व हे खः, यद्यपि थुलि हे जक थ्वया गुण मखु। मेमेगु नं दु। धात्थें धायेगु खःसा जितः जक मखु न्ह्य म्हेस्तिं यःगु सर्वगुण सम्पन्न लाकां खः थ्व चप्पल।

पनं छथाय् हथासं वनेमाल धाःसा थ्व लाकां न्ह्यायेत उलि थाकू मजू गुलि छ्यंगूया तिनसूज लाकां। छ्यंगू वा तिनसूज लाकां न्ह्यायेत मोजा न्ह्यायेमाः अले लाकां न्ह्य ।ये धुकाः न फित्ता कसय्‌यानाः सनाच्वने माः। थुकथं औपचारिकता औपचारिकताय् जक अलमलय् जुयाः ई-ब्यः सिति छ्वया च्वनेगु नोकरशाही प्रवृत्ति थ्व लाकांतय्‌के दु। थुकिया पायूछि अःखः चप्पल लाकां

नोकरशाही प्रवृत्तिया छगू उपहास जुया: दनाच्वंगु खनेदु छाय्धा:सां थ्व चप्पल न्ह्यायेत ह्लातं थी हे म्वा:। छज्व: पालि स्वात्त दुछ्वत, ब्वात। उकिं थ्वया लक्ष्य मेमेगु लाकांया थें ढिलासुस्ति यायेगु मजुसे न्ह्यागु ज्या नं बिजुलीया गति न्ह्याका यंकेगु ख:। धात्थें ला थज्या:गु लाकां न्ह्याना: हे तिनि झीसं थ:गु देशय् झिदं तिनि यायेफइगु ज्या नं दच्छि हे सिधयेके फइ। अले थ्व ढिलासुस्ति विरोधी चप्पलं देशय् विकासया लहर याकनं हयाब्री।

अथेहे तुं छचंगू लाकामं पिने न्ह्याक्व हे इज्जत क्यंसां नं तुतिया आधार पालियात छगू गुम्सय् जूगु वाता-वरणय् कुनातइ। आलु मने थं मनातइ। अले तुतिया चिम्सँ प्वा: प्वालं थहां वइगु च:ति वहे प्वालय् प्वालय् दुहांवना: सास: तक हे ह्लाके मबिसे उकुसमुकुस दका तइ। थुकथं छचंगू लाकां पिने न्ह्याक्व हे नवाब थें च्वंसां पालिस तया: ह्लायकं थें तल्ल थीसां दुने दुनें थ्व पालिया स्वतन्त्रताया लाश ध्वगिना: वातावरणय् छगू प्रकारया दुर्गन्ध व्याप्त जुइ। च:ति कगु तुतिं न्ह्याथाय् थ्यूसां नवइ च्वनी। थुकथं सीम्ह स्वतन्त्रता क्वबियाच्वंगु पालिया गति गुकथं न्ह्याइ? न्ह्यायेगु ला छु झन अ:ख: न्ह्यात्थें ज्या:गु लँपु व:सा नं ह्लथज्याइम्ह तुतियात गुर्खालागी थें झ्यातुक तयात:गु तजा:गु ग्वालिं तुतिया गती हे छगू सुस्तता हयाबी। गुकिं ह्लथात्थे ग्यानापुगु लँपुइ न ह्लथज्यायेत लिमस्वइगु म्हया छगू सक्रिय अंग तुति निस्क्रिय यानाब्री।

गुकिया फलस्वरूप लक्ष्य थ्यंके ह्लथः तुतिया पिलाक्व थहां वयाबी ।

तर चप्पल थ्व खँय् तस्सकं इमान्दार धायेमाः । छाय्धाःसा चप्पलं तुतियात गबलें गुम्सय् यानाः चःति कंका मतः । चप्पलं तुतिया स्वतन्त्रताया अपहरण गबलें मयाः । न त न्यवः ह्लयानाच्वनागु अनुभव हे थ्वं याकू । बरू छगू स्वस्थ्य उन्मुक्त वातावरणय् तुतिया हागः पालिबात नं सासः ह्लाकातल । गुकि यानाः तुति थःगु लक्ष्यतक थ्यंकेत तातुनाः हथाय्गु पलाः याकनं याकनं च्वयेके फइ । अले थज्याःगु स्वतन्त्रता बीम्ह चप्पल सु जक पालिया मयइ ।

खः दां प्वलं जाःगु ल्हाः म्हू दुहां पिहां ज्वीगु मारवाडीया पतलूनया म्हिचाया थ्व मय्येफु । अज्ञ वया मिखाय् थ्व छगू अपराध नं ज्वीफु । छाय्धाःसा चप्पलं न त प्वाःया सेवा यात, न त छचंया सुरक्षा हे ! यदि थ्वं छुं याःगु दःसा व खः— खि, च्व, ध्याचः धू इत्यादी ह्लचागु न्हुयाः नं न्यासि वनेमाःम्ह तुतिया सेवा, नायूगु पाली इवास्स सुइत तिं स्वानाच्वनीगु कंचापाखें सुरक्षा । वास्तवय् म्हयात थनातःगु जग हे पालि खःसा पालिया सुरक्षा मयासे तानाशाही प्वाः व छ्थया सुरक्षा याः ज्वी माःगु हे छाय् ? तर कपिनिगु मिखा ल्ह्वकाः थः जक मिखा कनाच्वने पल्कय् थूपिं मिखातय् ह्लथःने चप्पल छगू विरोधी सिद्धान्त थें खनेदयेफु । इमिगु यःयःबलय् यःयःथे

वायेगु तरवारया न्ह्यःने थ्व छगू जव्वरगु ढाल ज्वी फु। उकिं चप्पलयात थज्याःपिसं तस्सकं क्वह्यं धकाः बय्वय् याना ज्वीगु नं स्वभाविक जू। खःका पालिया साइज नाप चप्पलया साइज मिले यानाः झीसं ह्लचाये सयेकेमाः। मखुसा भतिचा ह्रिसि मदये यः। तर थुकिया माने चप्पल थः हे क्वह्यंगु मखु। बरू ह्लयाइपिनिगु त्रिवेक बुद्धिया म्हों यानाः थ्व लाकांया रूप हे विकृत जूवनेफु। अले थ्व लाकांया फित्ता चबुइफु, तलबः सालुया वनेफु। तर थ्वला ह्लयां ह्लयां वसेंलि गय् मज्यली ? थ्व संसारय् मज्यःगु बस्तु छु दु धकाः ? उकिं झीसं थ्व ज्यःगुली तुतियात दोष बीगु मखु, ज्ययेकिगु तुतियात दोष बीगु मखु, ज्ययेकीगु ला इलं खः। उकिं ई ह्रिलावं लिसे झीसं चप्पल लाकांया नं सुधार याना यंकेला अवश्य हे माः। वन्लाःगु फित्ता तयां जिलला तनबः छ्वातुकां जिलला ह्लयात्ये यानाःसां वलाकेमाः।

झीसं खनाच्वना, नकतिनि नकतिनि प्यह्रां वः बलय् स्वयाः आः चप्पलया गुण स्तर व थुकिया शृंगार नं यक्व हे बांलाना वये धुंकल। उकी मध्ये न्हू वःगु चाईनीज चप्पलया फित्ता गुलि बल्लाः, तलबः नं उलिहे स्यल्लाः, अझ याकनं मज्ययेकेया लागि तलबः तःफिक तयाः व लाःकां ह्लयाइपिन्त छु मखुसां भतिचा जूसां तःधिकः यानाब्यूगु दु। थुकथं झीसं धायेफु, चप्पल थौंया ई लिसे भतिचा हे लिपा मलाक ह्लयज्याकीगु छगू

जब्वरगु साधन खः । लाकां मध्ये सर्वश्रेष्ठ लाकां थ्व हे खः । थौंया युगं म्हयाच्वंगु आवश्यकता पूर्ति यायेफुम्ह लाकां थ्वहे खः । अझ धात्थे धायेगु खःसा लाकांया नायो हे थ्व चप्पल खः ।

ह्लाचः हे धाये धुन चप्पल लाकां जितः तस्सकं यः । अझ धात्थें धायेगु खःसा जिगु तुतिं चप्पल नाप गवलें बायाच्वने म्वाःल धाःसा जिगु लागि छ्गू तःधंगु उपलब्धि ज्वी । अले थज्याःगु लाकांयात जिमि चीधिकःम्ह किजां लापरवाहि यानाः ह्लथानाब्यूगु खनाः जितः तं प्यहां वइगु म्ह् अस्वाभाविक मखु । अयनं जि थःगु तं थःके हे दुसुकाः लाकां जक त्वकाः जि ह्लचानाः छें न पिहांवया ।

उखुन्हु हथाय् पथाय्चायाः छें नं प्याहां वयागु मेतां मखु । साहित्य सम्मेलनय् वनेमानिगुलिं खः । उकिसनं थःपिसं हे ग्वसाः ग्वयागु उगु सम्मेलनय् जि लसकुस ·वचु बीमानिगु ।

ई त्यल । ज्याझ्वः ह्लथज्यात । जि लसकुस यायेधुंकाः जि दबुलिं क्वाहां वनेसाथ छम्ह तस्सकं मिले-जूम्ह साहित्यिक पासां धाल "न्वचु बीत नं चप्पल लाकां ह्लचायेगु ला, बूट ह्लथाःसाला जिहेज्यूनि, गज्याःगु हिसि मदयेक" धुलि पासां छु धाल जिके तं सिवे नं अप्वः चप्पल-यात हेला जूगु खनाः नुगः मछिन । थज्याःपिं साहित्यकार-तय्सं हे चप्पलया मर्म थ्वीके मफुगु खनाः । अले जिं व पासायात लिसः बिया "छ थें ज्याःपिं साहित्यकारतय्सं

थ्व चप्पलया मर्म मथूसा छं छु जनताया लागि साहित्य च्वइ ? चप्पल, गुम्ह छम्हूचा पूँजिपतिया मखु, अल्याख ज्यामि व ज्यापुतय् पासा खः । उम्ह पासाया महत्व मथ्यान धाःसा छं जनताया लागि च्वयागु धाःगु साहित्य छगू ढोंग जक खः । छु मदुगु थासय् नं छु दु थें च्वंक वयनेगु शब्दजाल जक प्यनेगु खः ।" पासा नमवात । जि थःगु ज्या पाखे स्वया वना । छायधाःसा चप्पल विरोधीतय्गु थ्व छगू मौन पराजित थें जितः ताल ।

ह्लयागु थजु चप्पल खासा योजनाया भक्षक, सुलप्यातयं हिंसक खःसा चप्पल स्वतन्त्रताया रक्षक, समानताया प्रतिपादक अल्याख ज्यामि ज्यापुतय्गु ह्लचज्यानाच्वंगु तुतिया सेवक नं खः ।

आहा, चप्पल ! जि यःम्ह चप्पल ! छ नाप जि गवलें वाय् फइमखु । जितः विश्वास दु, जि जक मखु, छन्हु छन्त विश्वया मनुख थः नालाकाइतिनि । थ्वहे क्वातुगु विश्वास लिसें चप्पल छन्त मोहनिया भिन्तुना दु । ❋

कुसि लिला

थौं छ्पु लेख मच्वसे हे मज्यू । दनेसातं लासा-प्वालयतु कलम कापि ज्वनाः ध्वंस्याना । ह्लघपुयात खुब कसरत याका, मवः । छुं छुंहे च्वये मवः । प्लट लुल, तन । लुल तन । कथंहं छुं बिचाः मवः । निध्वः स्वध्वः की धुनकि फुत । दिक्क हे चाल ।

लासाय् दिकातयागु नाडी तिक्क मुलुं तिल । जितः ताल जि अस्पतालया बेड्य् ग्वारातुलाच्वना । छम्ह सापहे ह्लाः छाःम्ह नर्स झर्को चायाः जितः ईन्जेवसनया मुलुं तिल । जि काचाक्क ह्लाः ल्ह्वना । वय्कःला नर्स मय्जु मखु, कुसि भाजु लानाच्वना । जि ह्लाः ल्ह्वने सातं फुत्त तिन्हुयाः बिस्युंवन । थय्क ह्लातय् स्वया, ह्याउँक फवगाये धुंकल । खँखं जितः रन्न तं पिहांवल । जि थ्वयात मस्यासे त्वःतेमखु । जि वाक्कु छिनाकथं वयात त्याप्प ज्वनेत स्वया, कुसि भाजुला छलय् जुयाः लासां त्वयन्यानाः सुकुली थ्यन । जि जक छाय् कम्ती, जावा कुसिचा छम्ह खनाः हारय् चाइम्ह बहादुर मखु जि । जिगु ह्लाः सुकुली हे वन । कुसि तिन्हुल । जि फसय् हे ज्वनेत स्वया । व सुकुलीतुं लात ।

जिगु ह्लाः सुकुली वन। व ह्यानं फसय् तिन्हुल । जिगु ह्लाः फसय् लात। जिगु ह्लाः सुकुली लाःसा व फसय्, फसय् लाःसा व सुकुली । जिम्नास्तीकया ट्रेनिङ्गला कयातःगु मदुला थ्व ? सर्कसया खेलाडी थें च्वं थ्वला। थपाय्सकं तिन्हुइ फुगु भतिजक अजुगतिया खँ खःला ?

ओह, गपाय्सकं जक चलाकम्ह हाँ थ्व ? घूस सुचुके फुम्ह कर्मचारी सिकें घगड्डान का थ्वला ! कर छलेयाइम्ह व्यापारीया नं बाज्याका थ्वला ! मूर्तिइ दुने चरेस स्वथनाः स्मगलिङ्ग याइम्ह स्मगलर स्वयाः नं स्मार्ट का थ्वला ! मखुलाःसा, का स्वरे मखंक लुसुक्क वन, त्त्राक्क न्यात, माक्कुक हि त्वन, खुत्त विस्युं वन। घूस नये थें हि त्वन, कर छलय् याये थें विस्युं वन। वदमास आसे छ्न्त !

जिमि ब्लड बैंकय् वनाः एक प्वाइन्ट हि दान याःसा समाज सेवी जुइ दइगु। गोरखापत्रय् नां छापय् याकाः बय् बय् याके दइगु । का वयाला खुयाः खुयाः हि त्वं जुइगु।

जिमिनापं थज्याःगु थिकेगु बेसाः वलय् भ्यातः सुकू नयाः मुंका तयागु हि वयाला का ख्याः याये थें का। जिमि म्हय् चिम्स प्वालय् प्वालय् तिल, पचुकां साले थें चुइँ चुइँ सालाः थःगु प्वाः जायेकल। दुरुस्त छगः हि थल थें का, बेमान हिफःद्यः !

न जागीर मदइगुया धन्दा, न नये मखंनीगुया च्यूताः। कर्पिनि हिचःति हायेकाः सयेका तःगु बालि

लुतय् याना नइम्ह लुता: द्वहं थ का थ्व ना। अज्ज हा नं वहेत् अनुभवी जासूस थें च्वंका। होस पास मदयेक झीगु गुप्त थासय् द्वाहां वना: नं सफलतापूर्वक बिस्यु वये फुम्ह छम्ह सी. आई. डी.! झीगु प्त्रा: फुक्क नापय् याना जुइम्ह महानम्ह कुसि थ्व।

थ्वला वडी बिल्डर्सतय् मास्तर! दक्व हुल्या: मुल्या:तय् गुरू! अज्ज डान्सय् न्हूगु प्रयोग हयाच्वंम्ह छम्ह डान्सर! थाये न्हू शिक्षा योजनां कल्पना या:म्ह छम्ह बहुमुखि प्रतिभाशालीया छगू दुरूष्ट नमूना!

का वला जि लिलुलिनाच्वंगु सीका: सुकू तलय् धका: बिस्यु वन। जि नं कलम कापी वांछ्वया: सुकू थ वना। वयात मस्यासेला त्व:तेहे मखु! ※

चुपचाप

खँ तःताजि दु धाइ । मां–बौनाप ह्लाये ज्यूगु, दाजुकिजा तःकेहेँनाप ह्लाये मज्यूगु खँ । पासापिन्त कने ज्यूगु, थःथितिपिन्त कने मज्यूगु खँ । निम्ह त्यपूया दथ्वी जक ज्वी फुगु खँ । सुयातं मकँसे थः दुने हे दुसुकाः सिनावने माःगु खँ । तर थन जि क्वथा बाखं मखु, ल्यासे ल्याय्म्हया प्याखं मखु, थःगु हे छुँया सुयातं कने मज्यूगु खँया बाखं कनेत्यना । गुगु ह्लयाबलें चुपचाप । ह्लयाबलें गुपचुप । धाये जियाः नं धाये मफुगु, ह्लाये जियाः नं ह्लाये मफुगु । कने मालाः नं कने मफुगु । कने फयाः नं कने मफुगु ।

चुपचाप हे मखा धाये ले ! पूपू ह्वागु, बेक्वःगु स्वाहानें ग्वःकः ग्वःकः कुतु वयेधुंकल, सुयात छु जक धायेगु ? ताःथय् जक बँ पुपुं, मेच कौज जक हुहुं ताःथ तःले गुलि धू मुना च्वनेधुंकल, रूमाल गुलि ह्लाकुइ धुंकल, सुयात छु धायेगु ? अले चुपचाप । चुपचाप हे जुयाबी, छु याये ? जा जक बुकु बुकु ग्वःप्वाः भुतू ह्पने धुंकल, कुँ जक ल्ह्वल्ह्वं गुलि आतसखानी दुने धुंकल । पलि ह्लयाक्व लः ज्वःसां, धलि ह्लयाक्व किलं नःसां

पिनें छवः यच्चुक प्लास्टर इलातःगु दु, जिगु छेँया जःलाखःलां छु स्यू जिगु दुःख। इमि मती इमि छेँ थें जिगु छेँ नं ढलान यानातःगु दु धकाः मखा च्वन ज्वी। थ्व नं छखा बिल्डिग खः धकाः मखा च्वन ज्वी। जितः इमिगु भ्रम हू ज्वीगु फुर्सत नं ला गन दु धकाः। थःगु छेँय् च्वंपिनाप ला दुबिस्ता ब्याके मछिवलय्! यद्यपि जलाःखःलाया चर्चा थाना जुइत धाःसा जि अंगःद्यःचा जुयाच्वने माःगु बाध्यता मदु। जःलाखःलाया ह्लयागु खँय् नं टिप्पणी याना ज्वीत स्वतन्त्र जि।

उखनु लः काः वःपि मिस्त थः ह्लापा मलात धकाः घःहे ह्लह्लगंक ल्वात। किसमायाचिया मां बेस्या धाल धकाः रत्नचानाप सँ पुपुं ल्वात। म्हीग नापसं च्वंगु छेँय् जुनाच्वंम्ह चखुंचित छम्ह मचा वयाः सतांचां कयेकाः स्यात, म्हिगः जिगु छेँया जव पती धःया पाइप जाम जुयाः फोहर फुक्कं सतकय् बाः वयाः गय् च्वं! थुखे छेँय् च्वंगु मालताल फुक्क सुच्चुक खुया यंकल खनि। म्हीग विहारय् विश्व शान्तिया नामय् छम्ह भिक्षु आत्महत्या यात थें। का स्व! अन बिजुलीया नांगा तारय् जुनाः चखुंचात ज्वःज्वः सिनाच्वंगु। रामचित चाह्लय् हुल्याःतय्सं दाया हल नि। म्ह छम्ह घाःया घाः। माः व नं ला त्वने लातकि भाःपी खुनु फइम्ह ला। इपांथिपां मसीक ज्वीगु। कन्हय् फुटबलया फाइनल हँ मखुला? सु त्याइथें मस्यु। न्ह्याम्ह त्याःसां छु अथे ला

मत्याःतले सः सुक्क वल बीपिं ह्लीपिं त्यातकि शील्ड कयाः ग्वाय्पीपिं इपिं, यग्गु जु जाग्वारात। अय्! छु धाःगु पहाड्य् लाखे छम्ह सां छम्ह मां सीम्ह मचाम्ह खिचायात ह्लि ह्लि दुरू त्वंकः वइगु हँ। गजब का ह्ला? म्हिगः छु धाःगु जंगलय् चितवा वयाः जयाच्वंपिं च्वलेचात फुक्क सखाप याना थकल हँ आदि आदि.........

थज्याःगु हे खंकाः जिगु म्हुतुं न्ह्याबलें न्ह्याबलें चर्चा यानाज्वीगु। थःगु खँ वलकि धाःसा सुम्क चुपचाप। धात्थें जि गज्याःगु परिवारय् बुल थें। गन न्ह्याबलें कपिन्त झंगः लानाः थः द्यथ लाकेगु ग्वसाः ग्वयाच्वनी। जि जिमि छेँया मनूतय्सं थें खँ ह्लाये फुगुसा जि ग्वःगः न्ह्यगु मिखातय्त झंगः लाना छ्वयेधुन ज्वी। छकः निकः ला मती नं वः चुपचाप ज्वीगु स्वयाः मखुगु खँ ह्लाना च्वनेगु हे न्ह्यइगुइ, अले जि जिके विद्रोह याः वइ "असत्य खँ ह्लाना ज्वीगु स्वयाः मौन ज्वीगु बेस" उकिं जि चुपचाप।

दाजु किजापिं नं ला म्हो मजू जिगु छेँय्। जोस फुक्क मियाः चुपचाप न्ह्याना बी फुपिं। यद्यपि इपिं ल्याय्म्हत खः। फाइड व जुङ्या सिद्धान्तया धलः पती दुथ्याःपिं ल्याय्म्हत। धात्थें इमिगु कपालय् ब्रेसियर तिकातःगु दु। इमिगु मिखां क्याब्रे डान्सरमा आवरण त्वकेगु कुतः यानाच्वंगु दु। न्यना जक च्वने फयेकेमाः इमिगु म्हुतुं न्ह्याबलें गीताचिगु गफ यानाच्वंगु दइ।

मीराचिगु तारीफ यानाच्वंगु दइ । मीराचित प्रशंसा यानाच्वंगु दइ । थःगु नुगलय् छम्ह छम्ह परीत स्वचाकाःतःगु दइ इमिसं । संत्रास छ्यनय् पयतुकाः म्हुतुइ स्वत्तावक रूमालं चिनाः छपा ह्लाः सूर्द्यःयात च्छानाः जूजू थें ज्वीकाः मौन च्वनाच्वनी । शायद सम्मति खः थ्व इमिगु । सत्य ! जितः ला लुइ मखाः का थिमिगु ल्यायम्हसू ! उखुन्हु छम्हेसियागु हिनू चफुना स्वयावलय् जि अन गुलाफि हि मखु, छय्ांग व रमया रंग खना । लाली गुराँसया कुँ खना । थपायसकं चुपचाप ज्वी फुगु छाय् धया थुंपि ! जंजीर ज्वनाः दाजुकिजापिन्त मुइकः ज्वी फुगु ह्लात असत्यय् खवरदारी छाय् याये मफुगु थें थुमिसं । न्ह्यावलें स्वःसां गुपचुप । न्ह्याबले स्वःसां चुपचाप । अले जि थन मयः मयः हे इमिगु लँपुइ न्ह्यानाच्वना चुपचाप हे जुयाः । बरू जि थः त थःम्हं हे झंगः लानाच्वना ।

छं सी मखु जिगु थःगु ववथाय् हे का ! खाता तःले तयातयागु ववप्राय् दुहां ववववस्यां च्व फाना थकी । क्वथा हे उत्सुक नवयेका बी ! अयनं जि सुम्क । त्वइसेच्वंक खोल तयातःगु लासा, फांगाय् दुने ग्वःकू पर्का तःगु दु । जि अन्दाज हे याये मफु । व भ्वाथः पर्सि व अण्डरवयरया कुचाकुचा जक तयाः सुयातःगु ला छू छु ? न्ह्यः नं गनं वइ धकाः ग्वतुलाः पलख जाइ मखुनि मुलुं सू थें सुइ धुंकी । काचाकाचां फांगा उलास्वःसा छम्ह कुसि फुत्त तिन्हुयाः

लासाय् दुने वेपत्ता जुया बी। छम्ह धँय् सुल्लल सुकू त.ले सू वने धुंको। फोहर जूगुलि वल ज्वी धका: वास: नं ह्वले धुन। अय्न पा: जूगु मखु थ्व धँय्-कुसित। तितिन्हुया: वया हे च्वन। अगलय् ब्वया-तयापिं जुजु व लानिया किपा:या ल्यूने धका: थुमि छें। अले गनं तनी थुपिं? कि व किपा हे लिकाये माल। लिकाये धयां नं छु याये। क्वथाया शो हे मदयेके त्यंम्ह थ्व धका: क्वथां नापं पितिका च्वने माली धका: ग्यायेमा: जि। उकिं सुम्क सह यानाच्वना चुपचाप। थौं कह्लय् जि थ:त सालिक अप्व: अनुभव याये मफइच्वन! त: त: थें चुपचाप।

चुपचाप। म्हुतुइ ला पाकां सुया:सां चुपचाप जुया च्वने धायेका, ह्लथपु ला गनं सुम्क च्वनेफु धका:। थ्वं दु:ख स्यू जूगु हरे! फयलिचा चा:ह्यू थें चा: हिला: गन थ्यं गन थ्यं का थ्व! आ:ला थ्व क्वथाय् च्वने मास्ते व:गु न मखुत द:। पिहां नं गन वनेगु, चुलुया: दइ धका: ग्या: जि, झ्या: नं स्व ले चुकू स्यना: उखुनं निसें चायेके हे मजीक जाम जुयाच्वंगु! मत च्याके धका: स्वयाच्वनागु नं ख्या: जालला च्या:गु हे मखु। थ्व छुँतय् जिगु हे तार चफू वये मा:गु छाय् धैगु नि! आ:ला चा नं स्यूगु मखुत, ह्लि नं स्यूगु मखुत। ह्लयावलें खिउँसे। तलय् भजन नं सिधल थें। समाचार वल ज्वी, रेडियो ह्लायेकि रे ब्याट्री ला मफू नि ज्वी। जिगु स: तस्स: जुल लाकि छु? चुप! ❋

बाह्लाः ख्वथाय् सूर्यमुखि स्वां

जि नं बाह्लाः च्वना, मखु जितः बाह्लाः तगु खः। जि स्यू, छि स्यू, मिस्तय्त ला सदिंनिसें बाह्लाः तयावयाच्वंगु खः। आः जितः नं तल। थ्व छुं तःधंगु खँ मखुत कि जितः नं बाह्लाः तःगु दु। मनूत अजूचायाच्वंगु दु। जि स्वये, अजूचायापुगु खँ छुं मदु। झीगु देशय् फुक्क फुक्क ज्याझ्वः लिकुनाहे च्वंगु दनिसा। थौंतले न्ह्यःज्यायेत फ्विनाच्वंगु युगया पलाः अःखतं तु लिज्यानाच्वंगु दुसा? थ्व छुं दुर्घटना धकाः ह्वाला ज्वी माःगु खँ खः लाकि जितः बाह्लाः तल।

उफ! गपाय्सकं जक नवःगु स्व रे थ्व ख्वथा! अशिक्षा थें हे उस्सुसे च्वं, अचेतनता थें हे च्वंक नवः, अन्धविश्वास थें वाक्की वः। थ्व कय्कुंगु ख्वथाय् न्यनात्वनाच्वंगु फय् नं उसाँय् मदये धुंकल। जिग सासः हे नं नवल ला मस्यु सासः ह्लाक्व पति ध्वगी ला नवः।

थ्व कां थे खिउँगु क्वथां विस्युं वनेत जि ग्व:क: ला खुया: खुया: ज: स्वयेगु कुत: याये न धुन। जिगु च्वापुका: पह्लं जित:तुं स्वताक्क चित । ज: दुह्नांवयेफुगु प्वा: फुक्क भ्वाथ:ग्वारा स्वथना: प्वा: तिनाविल । दुह्नां वयाच्वंगु ज: नं बंय्तुं लुसुना वन। आ: ला थ्व क्वग्राय् टच् वलाइट व वल्वया कृतिम ज: जक म्वानाच्वन । जि चकंक मिखा कनेमफु थ्व कृतिम जलय् । जि चकंक ह्वयेमफु थ्व फयाक्ट्रीं उत्पादन यानात:गु जलय् । जि ला सूर्यमुखि स्वां ख: । जित: ला सूर्य मा: । सूर्यया अनुपस्थिती जि सुकूचिना वनाच्वंगु दु । अय्, जि पासापिं नं सुकु चिनावन खनि । का, जि दाजुकिजापिं नं सुकू चिनावनाच्वन खनि । अह्रो ! थ्व ला तस्सकं हे मखुथें जू। ख: । आ: ला खापा तछ्याना: जूसां थाह्रां वनेमा: जि थनं ।

आ: जि मखंछू यानाच्वने जीमखुत, आ: जि न्ह्य:व:छू यानाच्वने जीमखुत, आ: जि मस्यूछू याना च्वने जीमखुत, जि थ:गु सर्वस्व पाना: जूसां, थ:गु सम्पूर्ण जीवन पायेमा:सां जि थ्व क्वथां प्यह्रां वनेमा: । जि ला ह्वये मखन, मखन । जि सन्तान खुनु सूर्यया जलय् लुमुक्क म्व:ल्हुइ खंके वीमा: । झम्स लुमन । क्वथां पिह्रां जक वनां छु यायेगु सतकय् उलि हे बिउँ । जि पला: छी थाकुइ थ्व ख्युंगु सतकय् । जित: ला आ: पत्या: नं मजुया वनेधुंकल । ह्लिलेजक

मास्ति वया च्वन का दः, व भूगोलबेत्तातय्गु खँ न्यँ न्यं । का स्व रे ! संसारय् निबागः पृथ्वीइ पालंपाः ह्नि व चा ज्वी हँ ! अर्थात् नीप्यघौया झिनिघौ ह्नि व झिनिघौ चा ज्वी हँ ! खःगु खँ ला थ्व ! मेमेगु थासय् थ्व खँ पाय्छि जू ज्वी, शायद मजुइनं फु । झीथाय् ला जु हे मजूका । लाःसा व भूगोलवेत्तातय्सं झीथाय् सर्वेक्षण याः वये ल्वःमंकल ला मस्यु ! मखुसा थ्व ह्नि धाये ला चा धाये ला ज्वीक न्ह्याबलें गय् खिउँसे च्वनी ? लाःसा खिउँथाय् जक च्वच्वं जि खिउँ तिपयाना काये फयावःगुलि जकं जितः वाह्लाः हे तया छ्वःगुला छु खः छु खः !

तर इमिसं प्रकृतिया विरुद्ध ज्या यानाच्वंसां, जि प्रकृतिया स्वभाव थुइका काये धुन । जि थुइके धुन सूर्य ला मदइमखु । वरु वयात द्यव फायेका तल ज्वी ।

व ह्लाकुगु द्यवं खुनावी जि । अले थन सूर्य गय् मःवइ ? ※

व जिगु लँपु
ज्वी फइमखु

*

जि म्त्रायेमाः। खः जि म्वायेमाः। जि म्वाना वयनेमाः। जितः म्वाये मास्ति वः। जितः म्वाये यः। जि म्त्राना हे च्वनेमाः। जितः थौं जक म्वानां मगाः कन्हय् नं म्वायेमानि। थौं जक म्वायेत बियाच्वनीगु लाइसेन्स जितः काये मयः। जि ला थःत कन्हय् नं म्वाका थकेमाः। खः जि थ्व सी म्वाइया अनिश्चित हूलय्। मदु व मगाःनं ग्रस्त हूलय् थःत ततःवयंका च्वनेमज्यू। सुइतं नं तत्र्यंका थके मज्यू। सिनाच्वनाः नं म्वानाच्वना धाइपिनिगु हूलय् प्यपुनाच्वने मज्यू, प्यपुका थके मज्यू। जिला थःत म्वायेगुया नामय् जक मखु म्त्रायेगुया अर्थय् म्वाना बीमाः। म्वायेगुया अर्थय् म्वाका थकेमाः।

खः जिन्दगीयात स्वत्तु स्वःगु सुका नं धायेफु, थथे खःसा जि थ्व सुका छपु छपु दत्तले ल्ययाः पयना थकेमाः। जिन्दगी छगू भून खःसा जि समाधान

याना थकेमाः। जिन्दगीया थाःगाः कायेमफु धाइ, धाइ जिन्दगीला आशया छगू ध्वप खः गुगु कि गपाय्‌जाः धकाः सुनां नं क्वःछी मफु। अनला प्यहां वनेत पलाः छ्यू लिसे दुनी। जिन्दगी अर्थमेटीक खः थें बरू हिसाब याः लिसे झन् झन् मिले मजुया वनीगु। जि थ्व जंजालं मुक्त यायेमाः जिन्दगीया हूलं जिन्दगीत। जिन्दगीला छपु स्वाहाने ज्वी माःगु गनं थहां वं लिसे च्वय् थ्यनी। जि छपु स्वाहाने छुना थका बीमाः जिन्दगीत थहां वनीगु। धात्थेंला थःहे स्वाहाने जुयाः म्वानाथकेमाः जि।

जिन्दगीया परिभाषायात समस्याय् थुना थकीपि मदुगु मखु। जिन्दगीया अर्थ मस्यु गन सुलाच्वनीगु थें। अथेला मालां माले थाकुक्क सुलाकासा म्हिताज्वीगु जिन्दगीतय्सं जिन्दगीया अर्थ गनं ल्वीके फइ। थुमितला जि न्ह्यःने च्वयाथके माःगु खः थ्व जिन्दगीया अर्थ। जिला नखंक च्यनाथके माःगु खः थ्व मिखा तंकाः मिखा माला जूपिन्त। जि थःहे मिखा जुयाः म्वाना बी माःगु खः झेल्लाः धकाः धाःसा थधा जितः।

जिन्दगीया अर्थ सुम्क मखु। गतिया नां हे जिन्दगी, जिन्दगीया नां हे गति खः, जिन्दगी न्ह्यायेमाः। न्ह्याये-गुया अर्थ हे म्वायेगु खः, जि न्ह्याना बीमाः। जि थःत न्ह्याकाः हे जक म्वायेगुया अर्थ पुवंके फइ। जि छिक न्ह्यायेत जितः छपु लँपु माः। सुनानं बालं बियाहःगु

लँपुं जि न्ह्याये मयः । सुयांगु नामय् रजिष्टर्ड़ यानातःगु लँपु नं मयः जितः । नत चन्दाया नामय् लाये हःगु लँपुं हे न्ह्याये मास्तिवः । जि न्ह्यायेगु लँपु जितः छिगु ज्वीमाः । जितः स्वतन्त्र दुगु ज्वीमाः ।

जिगु लँ गन पःखाःतय्सं सुचुक्क जः त्वयाच्वंगु मदयेमाः । जिगु लँ गन जःयात ततःजाःगु छेँतय्सं ह्लानाः सीम्ह छुँ थें वांछ्वयातःगु मदयेमाः । गन न्ह्याबलें न्ह्याबलें निभाः इतालि । गुगु लँय् न्ह्याबलें ध्याचःत जक म्वानाच्वनी, गन न्ह्याबलें माथं मवंगु भूमि बासं च्वंच्वनी अन तस्वीर जक न्यासि वने फइ । अन मूर्ति जक इरूथिरू जुयाच्वनेफइ । गन न्यनां न्यने मजिक्क क्यासेट चिल्लाय्दनाच्वनी व जिगु लँपु ज्वी फइमखु । उकिं जि छपु न्हूगु लँ निर्माण यायेगु आव्हान यानाच्वना ।

वा, सुनां नं भतीचा बिजुलि लुनाब्यु थ्व इस्त्रिइ । थ्व माथं मवंगु लँपुइ इस्त्रि तयाबी जिं । वा, सुनां न दमकलया छपु पाइप लायाब्यु, जि चुइका छ्वये थ्व ध्याचः फुक्क । अले तिनि व जिगु लँपु ज्वी फइ । छगु लँपु ज्वी फइ । ❋

छुच्चा

*

जिके छगू छुच्चा ? बानि दु। व छु धाःसानि थः सिवय् थकालिपिं ह्नेमाःपिं विद्वानत, तःधंपिं धायेकाःजूपिं न्ह्यात्थें जाःपिं मनूतनाप नं थःत चित्त बुझे मजूगु खँ वलकि काचाक्क हे नुवायेगु। जि नुवायेगु धायेगु छु, इमिगु गल्ति पति नं सुयाक्यनेगु खः। थ्व थकालितय् यत्थे समाजय् जब जि थुकथंया व्यवहार याये, इमिसं चायेकं चायेकं हे थथे जितः छुच्चा घोषित यानाबी। खः चायेक चायेक हे थथे याइ। छाय्धाःसा इमि यकःति यानातःगु प्रतिस्थाय् जि थःगु बल्लाःगु आलोचनां छ्याछ्या यानाबी। अले थथे जगु इमिसं सह्याये फइमखु। उकिया लिच्वः कथं जितः छताजि गोलि नकाः म्हुतुप्वाः तिकेत स्वइ। वहे गोलिया नां खः – छुच्चा !

गुगु नुवायेमज्यू धाल, व नुवातकि छुच्चा ! गुगु च्वये मज्यू धाल व च्वलकि छुच्चा ! गुगु याये मज्यू धाल व यातकि छुच्चा !

छुच्चा धायेका: जिं अनुभव याये धुंगु दु कि वास्तवय् गवले गवले इमिगु बन्देजया प्वः पयना: स्वयेगु कुतः याये, अवले अवले जि तस्सकं छुच्चा धका: वय्वय् यानाबी । धात्थेंला व प्वः पयना: स्वयेबलय् लुयावइगु नवःगु स्वार्थया ग्वारा त्वपुइत हे थ्व बन्देजया खापा छुनातइगु खः व धुकुती । अने व खारा चायेके मफयेकेत हे व स्वार्थया प्वः सुवुका-च्वनोपिं कुकुमाखातय्सं झीगु न्ह्यप्पुइ छुच्चा मार्का तालं ग्वयेत स्वइगु खः ।

जि मचानिसें हे छगू कथंया सामन्ती संस्कार इलातःगु समाजय् ब्वलना । व समाज जिगु मवा न्ह्यप्पुं पिदनीगु सत्य अभिव्यक्तियात पनेत छुच्चाया प्लाष्टर तयावयाच्वंगु दु । जिगु चेतना पिज्वइगु प्रत्येक प्वालय् छुच्चा पुतिं तयावयाच्वंगु दु । अय्नं न जिगु छुच्चा बानि ह्लनावंगु मदु । बरू थौं तले नं जि छुच्चा हे जुया: म्वानाच्वनागु दु ।

वास्तवय् छुच्चाया अलंकार जि उवले उवने क्वखाया गवले गवले जिगु बल्ला:गु तर्क सामन्तीत प्याखं हुलाच्वंगु दबू छचालं प्यनावःगु बल्ला:गु अनु-शासनया खिपः च्वफुइत स्वया ।

थौंतलेया दुने जिगु ग्हय सलंस: छुच्चामा: क्वखायेके धुंकल । तर जि व इयातुगु मा: क्वमखायेत गुबलें संवर्ष मयाना । जिगु क्वातुगु बल्ला:गु आस्थाय्

जितः विश्वास दु । व विश्वासया दृढ़ताया न्ह्यःने छुच्चामाः थःहे मछालाः जिगु म्ह चुलुबिनाः कुतुंवनाः बंय् भ्वसूवंगु दु। निर्दोषम्हेसित झूठया सिखल चिनां गय् ची फइ ?

तर इमिगु म्हुतुं छुच्चा धायेगु मत्वःतू। शायद न्ह्यात्थें जाःगु असत्ययात नं सत्य धकाः लुकुज्याना तुच्चा याये पल्के थूपि लुच्चातय्त जि थें ज्याःपि छुच्चात यमराज थें हे च्वनावइगु ज्वीफु । उकिं ज्वी सःहे ताये मदयेक जूसां जि खनकि इपिं हालाजूगु दु–थ्व मनू छुच्चा ह्लि होस् या ......। ※

जि ह्निलेमफु

जि गम्भीर। थ्व खँ जि भ्वासि जुयाः धयाच्व-नागु मखु। सकलें त्वाःबाः, थःथिति, स्कूल, क्याम्पस, अफिसया पासापिं फुक्कसिया ग्हुतु जि थज्याःगु हे प्रति-क्रया न्यनाच्वना।

पासापिसं धयाच्वनी– छं खँ ह्लानाः ह्लीकेफु, लेख च्वयाः ह्लीकेफु। तर छ थः छाय् गबलें ह्निलेमफु? थुकिया लिसः जि बियाच्वना– "जि ह्लीके सः तर ह्निले मसः।" ख नं जिगु खँ हे अज्याःगु जुयाच्वनी। पत्याः याये थाकुगु सत्य! कल्पना यानाः याये थाकुगु यथार्थ! अले इमित ह्निले मास्ति बल हँ। जि यःम्ह मयजु जितः नापलाक्व पतिं थःगु मन्तुना प्वंकाच्वनी– "छ छकः लुदंक न्ह्यूगु स्वयेगु इच्छा दु। छंगु आमु खोल्चा थें गाः गाः वंगु न्यताः, छ ह्निलीबलय् तस्सकं ल्वःवनापुस्से च्वनी।" बयात जि ह्ययेकाच्वना- "लज्या मिसातय् तिसा खःसा गम्भीरता मिजंतय् बसः खः।" थ्व खँ वास्तवय् जि थःतहे ह्ययेकाः धयाच्वनागु खः। वं कुत्-कुलाः न्यनाच्वनी– "छु अयसा छ जि खनाः गुबलें

लय्मताः ?" थुकिया लिसः जि थुकथं वियाच्वना–
"छ खनाः जि थुलि लय्ताः कि उकी गनं हे ह्लिलेथाय्
मदु।" व शायद जिगु लिसलं लुधंगु खइमखु। जि मस्यू
वया उलि चित्तिचाधंगु इच्छा छगू हे पूवंका बी मफुम्ह
जिके छु दुर्लभ गुण खनाः ययेकूगु ज्वी। बुराबुरापि
थः थितिपिसं धयाच्वनी- "छ छम्ह ला ल्यायम्ह जूसां नं
ह्लिले, छयाः याये धइगु छुं हे दुगुमखु। ह्लयात्वलें
खिउँख्वाः, न्ह्य ख्वाः धइगु गुवलें मख, आमथे ह्लातिका
खिउँका जुलकि मनूया लक्षण तनावनी। जिपिं ल्यायम्ह,
ल्यासेंवलयूला गुवलें आमथे गम्भीर मजुया। नल, त्वन,
छ्याः यात, रहरबहर यात ह्लिल कि ह्लिले मज्यूगु ल्वय्
दु छं?" इमित जि लिसः वियाच्वना– "जिके ह्लिले
मज्यूगु मखु, ह्लिले मफुगु ल्वय् दु। थुकिया वासः जिके
मदु।" जीवनवादी लेखक धाःम्ह स्वेटमार्डन धाःगु खः-
"फत्रकं ल्वय्‌या छताजि वासः दु- ह्लिलेगु" तर जितःला
ह्लिलेगु वासः मालाच्वन, व गन दु ? जितः लुमं नेपाली
भाषाया लेखक श्यामप्रसाद केहेँ यात पौ च्व च्वं धाःगु दु–
"ह्लिच्छिया छकः अग प्रत्यग संक ह्लिलेफत धाःसा
सच्छि व च्याग: पोह्लिगं नयाति हे तागत दु।" तर
जिकेला अज्याःगु पोस्तिगं छगः तकं न्यायेफुगु तागत
मदयाच्वन। धात्थेंला जि ह्लिले मफइगु विषं हे जीर्ण
जुयाच्वंगु दु। जि गथे यानाः थुइके कि व विषत जिगु
जिन्दगीया छ्यलय् ग्यानापुक्क दनाच्वंपि भराय् भराय्-

थिकं नि समस्यातं खः। थुमिसं मदिक्क यानाच्वंगु लाठी-चार्ज भ्रूजनाया ह्लाः त्वधुलाच्वन, अभियानया तुति त्वधुलाच्वन, प्रतीभाया छ्यं त ज्यानाच्वन। अले थ्व पीडा जक सेसेत्याक पुनाः नुगः हीसे च्वनाच्वंगु दु। हियूगु नुगलं जक च्वकुच्वकु त्वं त्व जिन्दगीया दक्व खुसि सुनावनाच्वन। अले गथे ह्लिले फइ जि ?

सुनां जक इच्छा याःगु मदइ वसन्त थें ह्वयेगु, स्वानं थें थःगु सौन्दय ब्वयेगु, क्याक्टस थें दोर्घजावो ज्वीगु। खुसि थें गतिशील ज्वीगु। तर थ्व इच्छा आकांक्षा फुक्क छ्वरम्हुक्क तछ्यानाः धुनय् वांछ्व-याब्यूगु धालय् (अनार) थें वानावी बलय् गथे ह्लिलफइ जि ?

छकः निकः स्वार्थान्धतां प्वालापिलि मिखा कनाहइ जिके! लुचुलुचु छ्यं ल्ह्वनाहइ इमिसं कि थ्व वैध अवैधताया लक्ष्मणरेखा हुयाछ्वयाबी। जायज नाजायजया नीतिशास्त्र खुना छ्वयाबी। छथु सम्पन्न जुयावी जि। छकः तःमि जुयास्वये थ्व ध्यवां दयेकातःगु समाजय्! थ्व ध्यबां दनातःपि मनूतय् पुचलय् ध्यबा मुनाः हे जक मनू जुइफइ जि। ध्यबा छ्वाःवःपि मनूतय् पुचलय ध्यबा जुयाःहे जक ह्लिलेफइ जि। थुलि यानाःहे जक जि ह्लिस्वकः ज्वीगु मृत्युं थःत तायाके फइ। खः, जि ह्लि स्वकः सिनाच्वनागु दु। थःत याकःचित हे मगाःगु तलब दुतबियाः जि जहान

म्वछिसिया न्ह्यःने सिनाच्वनागु दु। थःगु जेहेन सुम्क थ्यनाः अफिसरतय् आदेशं जक ह्लाकाः जि अफिसय् सिनाच्वनागु दु। लघुताभासं जक त्यसुत्ययेकाः जि पासापिनि दथुइ सिनाच्वनागु दु। जि तःमि ज्वीमाः। जि तःधं ज्वीमाः। जि तःजि ज्वीमाः। अले जक लघुताभासं मुक्त ज्वी जि। सुयां न्ह्यःने क्वह्यने म्वाःली जि। सुना नं क्वथुंका च्वने म्वाःली जि।

तर जिगु चेतनां काचावक हे थ्व सोंजगोंज थें छ्यं ल्ह्वनाः जिके कुविनावःपिं स्वार्थानुभूतितय्त खवरदार याना हइ। जिगु न्ह्यपुं धोवीपाट यानावी व विकृतितय्त। लप्पु ज्वनाः जिगु चेतनां जितः बुलुहुं थुइकु थुइकुं न्वानाहइ– थ्यवा कमय् यानाः जि छु याइगु ज्वी ? क्यासिनो, डिस्को, नाइटक्लब, ब्लूप्रिन्ट, भिडियोलय् मखा थ्व थ्यवा प्वंकीगु ज्वी। छगू न्ह्याइपुगु महल दनाः सुरा व सुन्दरीया क्वाःजलय् मखा तनीम्ह ज्वी जि ! उह ! जि सह्यानाच्वने फइला थःहे तता केहेंपिनिगु म्वाःगु लाया लुमुजलय् थःत प्यपुंके। जि त्वनेफइला व भिंगु अय्लाः ? उकी छु व असंख्य निरीह, अवला, अनाथ श्रमिकतय् हि नमवइला ? व जाजम्यूजिक न्यना च्वनेफइला थ्व ह्लाय्पनं ! जिगु ह्लाय्पनय् दुहां वनीवलय् व संगीत वलात्कृत मिसाया चित्कार, गरीवीया दुःकार जुयाः अनुबाद जुया मवनीला ? अबलय् जि ह्लिलेफइला ?

अहँ, जि थुकथं च्वलुइगाना वनेमज्यू। थः छम्ह ह्निलेत दक्व थःथिति, पासापिं त्वःताः, धाये मनूया पुचः त्वःताः पशुतय् पुचलय् दुहां वने मज्यू। व पशुत गुमिसं थःपिं ह्निलेत सम्पूर्ण श्रमिकतय् ह्निला लाका कयातःगु दु। इमि हे इवलय् इवःछू वनेगुला जि ! गुमिगु गाथा खिचाखि स्वयां नवःगु आखलं साःगाः साःगालय् च्वयातःगु दु।

जि अवले जक ह्निलेफइ, गवले सम्पूर्ण मनूतय्सं लयताः इनाकाये खनी। जितः अवले जक ह्निलेगु अधिकार दइ गवले सम्पूर्ण मनूतय्गु ह्निले मफइगु वाध्यता हाकुतिना छ्वयेफइ। थ्व थासय् गन छम्ह कृषक मजदूरं १०० के. जि. अन्न उत्पादन यानागुया ज्याला ५ के. जि अप्वः कायेमखं। गन औद्योगिक मजदूरं ६५% लवः साहुयात लःल्हानाः ५% या तलब बोनस कयाः म्वानाच्वन। छु इपिं ह्निलेफइला ?

न्याय दक्व सेफय् स्वथनातःगु थासय् छम्ह निरीह प्राणी ह्निलेफइला ? स्वतन्त्रतायात गःकियाच्वगु थासय् सु छम्ह स्वतन्त्रता प्रेमी ह्निलेफइला ? थःगु देशयात हे स्वताक्क लाखि चिनाः कसा यानाच्वगु खक खंक सुं नं देशभक्त ह्निले फइला ? अहँ ! ह्निले फइमखु। अले इपिं फुक्कस्या खिउँवाः स्वयाः वहे पुचलय् च्वनाः म्वनाच्वनाम्ह जि ह्निलेफइला ? थ्व फुक्क खंक खंक चायेक चायेक नं ह्निला ज्वीत जि

वँय् मजूनि । तर वँय् मजूपिं नं थ्व खँ मथुया: ह्निलाच्वंगु दु । इपिं न्ह्यूगु खना: जित: कन्नाचा: । छपुच: मनूत चायेक चायेक मं थ्वीक थ्वीक नं बुझ पचय्याना: ह्निलाच्वंगु दु । तर जि खना इमि ह्निलाय् मुक्तता मदु । कृतिमता जक दु । इपिं ह्निलाच्वंगु मदु । ह्निलेगु अभिनय् यानाच्वंगु दु । म्हुतुया वा खने दयेवं न्ह्यूगु ज्वामखु । म्हया सम्पूर्ण अंगया चिम्सँ प्वा: प्वा: पतिं पिज्वयेक ह्निले फुमा हे जक धात्थें ह्निलागु ज्वी । अने थथे ह्निलेत लयतां झूचायेमा: । तर थन ला लयता वा गाइगु आकास हे गनाच्वगु दु । जित: तायावयाच्वंगु दु– व ह्निलाच्वंपिं मनूत ह्निलाच्वंपिं मखु, न्ह्यूख्वा: ज्याना: च्वयात:पिं पोस्टरत ख: । इरूथिरू जुइफुपिं तस्वीरत जक ख: । मखुसा जि धाये, व नवाबया बाखं थौं नं पुनरावृति जुयाच्वनतिनि, गुम्हस्यां थ:हे ह्निले मास्ति मवइगु जोक कना: मन्ह्यूपित ज्यान सजायँ तक वियाच्वनी । गुकिया भयं मनूत मय: मय: जूसां कृतिम ह्निला पिकयाच्वनी ।

अले थ्व फुक्क खँ थ्वीक थ्वीक नं यन्त्रचालित ह्निला ह्निलाच्वनीपिं मनूतय्सं हे जित: मन्ह्यू धका: टिप्पणी याइबलय जित: थथे याये मास्ति वइ कि इमि ख्वालय लाक्क ई पात: पात: फाना: छ्वरम्हुक्क हे छक: म्व: न्ह्यू थें ह्निले मास्तिवइ । ✳

जि ज्ञानी जुइ म्हाः

मचावलय् सुनानं जितः ज्ञानीम्ह मचा धाइबलय् जिगु ह्नाय फुइँक म्वाना वः। थौंकह्नय सुनानं जितः छ ला ज्ञानीम्ह खः धाइवलय् जितः पालि निसें त पिहां वः। अले जि तं ल्वाकज्याःगु सलं हे इमित न्यंका बी- जि ज्ञानी जुइ म्हाः।

यक्व मनूत थःत ज्ञानी धायेकेत गुलिख्यय् गुलिख्यय कुतः यानाच्वनी। जि थःत ज्ञानी धायेके मवीत जिक्व कुतः यानाच्वना। जि ज्ञानी जुइ म्हाः।

मचावलय् जि ब्वनातयागु खः। ज्ञान गुण दुपिं, विवेक बुद्धि दुपिं, ई व थाय् स्वयाः ल्वयेक व्यवहार यानाः ह्नयायेफुपित ज्ञानी धाइगु खः। सांसारिक विश्व विद्यालयया प्रयोगशालाय् प्रयोग याना स्वस्वं जि अनुभव याना, ज्ञानीया अर्थ पाकः खः, ग्वाज्यः खः, मर्ख खः, सोझाम्ह खः, काथरम्ह खः। जितः पाकः, ग्वाज्य, मर्ख, काथर जुयाः म्वाये मास्ति मवः। उकिं जि घोषणा यानाच्वना- जि ज्ञानी जुइ म्हाः।

थ:त ज्ञानी धायेकेगु कुतः यानाच्वंपि मनू वास्तवय् अनुभवहीनपिं खः । परिस्थति लिसे भ्यलय् पुनेमफपिं खः । ई लिसे ह्लथाये मफुपिं खः । संस्कार पिहां वयेमफुनिपिं खः । थ्व फुक्क दोष मुक्त जुयाः पिहां वइवलय इमिसं नं थुइका काइतिनि कि ज्ञानी जुइगु गुलित मज्यू खनि ।

मामं दुरु मत्वंकाः नये पित्याक च्वने मालं नं ख्वये मसःपिं मचातयत मांम्ह धयाच्वनी– "जि पुता गुलि ज्ञानी !" स्कूलय् गलत पाठ ब्वंका च्वसां, गलत इतिहास सही यानाच्वंसां छफुति हे तर्क मयासे, खण्डन मयासे सहर्ष स्वीकार यानाच्वनीम्ह विद्यार्थी क्यनाः शिक्षकं धाइ– "थ्व विद्यार्थी साप हे ज्ञानीम्ह खः !" गन गन मछिन अन अन कताकेत छ्यलेगु ल्वक् कापः थें हाकिमयात मछिगु ज्या दक्व थम्हं यानाबियाः हाकिमं प्रमोशन नःगु स्वयाः नं सह्याना च्वनेफुम्ह कर्मचारियात हाकिमं धाइ– "थ्व अफिसय् ज्ञानीम्ह स्टाफ छ हे खः !" थःगु विवेक बुद्धि छसे तयाः कठपुतली जुयाः ज्या याना-च्वनेफुम्ह कार्यकर्तायात क्यनाः नेतां धयाच्वनी– "थ्व कार्यकर्ता धाःथें ज्ञानीम्ह खः !" ह्लयाक्व हे शोषण दमन अन्याः अत्याचार यानाच्वंसां भक्तिपूर्वक छ्यं क्वछुकाच्वनीपिं जनता क्यनाः शासकतय्सं धयाच्वनी– "जिमि जनता गज्याःगु ज्ञानी !"

थ्व फुक्क खँ थुइकाः नं जि थःत ज्ञानी याना-

तयेत स्वयेगु छगू अपराध यायेगु खः। जि छम्ह अपराधी जूवनी। अपराधीयात हे ज्ञानी धाइगु खःसा ज्ञानीति घच्यायापुगु खँग्वः मेगु छु दनि ? जि थःत पित्याकाः नं पिमत्याःछु यानाच्वनेमफु। गलत इतिहास खण्डन मयासे च्वनेमफु। थम्हं यानागु श्रमया लवः कपिन्त कायेके बीमखु। नेताया निजी स्वार्थ पूवंके बीत थः कठपुतली जुयावीमफु। भ्रष्ट शासनया ह्लथःने छच ववछुकाः सत्ताधारीतय् स्तुति यानाच्वनेमफु। उकि जि लिसा लिसा कयाः न्यकाच्वना– जि ज्ञानी जुइ म्हाः।

थथे धायेबलय् जितः हारांगिरि धकाः पाः यायेफु। तर सुनानं हारांगिरि धाइ धकाः जि विचलीत जुयागु-मदु। धाःसा धायेब्यु, हारां सा हारां हे का हाराम्ह मनूयात हारां धाल धकाः बेइज्जति तायेकेमाःगु छु दु ?

धात्थें धायेगुसा इमि ह्लथःने जि इमान्दार हे तिनि गुपि म्हुतुं छतां ज्यां छता यानाच्वनी। इपिं गुमिसं जनताया हि चुकुचुकु त्वनाः हथाउँसे हि भ्याःगु म्हुतु वांखायाः धयाच्वनी– "ग्वाः नयातयागु !" इपिं गुमिसं जनताया हिनुलि म्हयावःगु हि किनाच्वंगु कपाः वयनाः धयाच्वनी– "सिह्लः तिनातयागु !" इपिं गुमिसं जनताया चःति निपाह्लाःति इयाकाःगुलिं वःगु अपराधया गन्ध नतुंकाः धयाच्वनी– "बँ थिलागुलि सू नवःगु !" थज्याःपि सोझा ख्वाः ज्यानाः ज्ञानी धायेकाजूपि मुसमण्डलितय् ह्लथःने जि थःत हारां यानाः द्वंकागु मदु। व हि त्वनीगु

म्हुतु फायावीत, व हि् सिह्ल: तीगु कपा: तछ्यानावीत व च:ति इयाकयाच्वंगु ह्ला: त्वा: ह्लानावीत जि ज्ञानो मखु, ह्रारां ज्रुया: पिह्रां वयेमा:।

जि स्यॄ, जि थॢकथं पिह्रां वयेवलय् मुसमण्ड्लितय्सं जि याक:चित एकान्तय् लाका: पाका बीफु। उकिं जि थौं कह्लय् ह्रारांह्रारांपिं पासापिं थ्व: जुयाच्वनागु दु। इपिं लिसे ह्रे पाचिना: ह्लया: वनाच्वनागु दु। ※

लुताः क्वहं

जि झ्यालं क्वस्वयाच्वना । क्वय् सतक थःगु छ्या व ह्वाकः ब्वयाः चकनाच्वन । सुथबःछिया निति तरकारि बजार जुइगु थ्व सतकय् जिगु मिखा उखेथुखे ब्वानाच्वन ।

जिगु झ्याः क्वसं ज्यापु छम्ह पाछै छकु दिकाः पयतुनाच्वन । बाज्यःति वंम्ह मनू छम्ह म्हिचा छपाः ज्वनाः वया न्ह्यःने दंवल । वयात जि म्हस्यू व थ्वहे त्वालय् च्वंगु प्राथमिक स्कूलया पाले खः । वं पाछै म्हू कयाः मू यात । पसल्यां जिक्व मू थकायेगु स्वयाच्वन, गाहकिं जिक्व क्वकायेगु । ज्यापुं थम्हं बुँइ यानागु श्रमया मू थकायेगु स्वयाच्वन, पालें स्कूलय् थम्हं यानागु मू थकायेगु स्वयाच्वन । निम्हेस्यां थःथःगु श्रमया मू क्वःछिनाच्वन । आकाशाकां ग्यानापुसे च्वंम्ह द्वहं छम्ह वयाः खःमूलि च्वंगु पाछैं ह्वस्त्यक सालाकाल । हे ! धाये मलाःनिबलय् द्वहं फहिला वनाः पाछै म्वाराम्वारां न्ह्ययाः घुत्के धुंकल । बिचरा ज्यामितय् थःथःगु ज्यालाया स्पर्धा याना च्वंसले छम्ह सिंति वंम्ह द्वहंनं इमिगु परिश्रम लाकानल । जिगु एकाग्रता त्वःफिल । छखें ब्यापुं ज्याःगु ब्वाः खनाः ह्लिले

मास्तिवल। मेखे सोझापिं जनता ल्वाका: लबः नइपिं नेतात थें ज्याःम्ह अवसरवादी द्वहंया पहः खनाः तं पिहांवल।

जिगु मिखा तापाक्कं वयाच्वंपिं छज्वः मनूतय्सं साला-यंकल। छज्वः, छाय्धाःसां इपिं छज्वःहे खः मिसा व मिजं! थ्व झ्यालं जि इमित थ्वहे लँपुं ह्लि ह्लि थ्वहे इलय् वइगु खं। न्यासि वइगु बाम्कि, खँह्लानाः वइगु पहः, लय्ताःगु मिखां कं– इपिं निम्हत्यपू मखुसां मतिनामि ला खहे खः। मिसा बांलाःम्ह मखु, मिजंयात मल्वः। तर थथे धायेगु जिगु अधिकारं पिनेया खँ खः। ग्वारा साहुया चुरोट पसलय् च्वंगु ग्वय्द्यां लुमंसे वइ, ग्वारासाहुनं न्याः वक्व-सित वहे ग्वय्द्यांचां ग्वय् ल्ययाः ल्ययाः बियाच्वनी, तर न्ह्याक्व ल्ययाकाःसां व द्यांचाय् थ्वपू गबलें मल्यं। सौन्दर्य धैगु नं अथे हे खः। सौन्दर्य मिखां मखु, नुगलं खनीगु चीज खः। छम्हेस्या मिखाय् तस्सकं बांमलाःगु बस्तुइ मेम्हं दुर्लभ सौन्दर्य खनाच्वनेफु। बरु मतिनां जाःगु मिखां स्यये सयेकेमाः। वास्तवय् मतिना धैगु नं छपाः आब्स्ट्रायक्ट आर्ट थें ला खःनि। मथूपिन्त छु नि छु, थूपिन्सं उकी थःत माक्व लुइका काइ……!

ले! ले! हाःगु सलं जिगु ध्यान भंग जुल। ह्लाचः-याम्ह वहे द्वहं नं हानं मेम्ह ज्यापुया लाबा छम्हू जुके धुंकल। ज्यापुं न्वः ल्ह्वनाः स्यायेवं भःन्हुया वःम्ह द्वहंनं वहे मिसायात वनाः झन्नेलि च्वयेत्यंगु। मिसा चिल्लल हालाः लिचिलेव द्वहं हाकनं भःन्हुयाः ब्वाँय् वन। कारे! बेइमान द्वहंनं उग्रिमय् उत्पात यात। देगः फलय् हलू

मियाच्वंम्ह साहुनीया मचायात म्वरि हे पिहां वयेक च्वयाबिल। वातावरण छत्थुं आतंकित जुल । उखें ले ! ले !! थुखें ले ! ले !! हाहाहुहु जुल । मनूत देगः फ्लय् फलय् थहांवन। बल्लबल्ल द्वहं छगू गलिचाय् दुहांवन। थुलिया दुने घाइते मचा अस्पतालय् दुहां वने म्वायेक कालया म्हुतुइ दुहां वने धुंकल । नुगः काईया मिनावल, नुगः गर्खेसे च्वनावल ।

छझाः लिपा बजार वहे तालं गुलजार जुल । तर जिगु मनय् खलबल जुयाच्वन। जि न्यनातयागु खः, द्वहं महाद्यः-या बाहां खः । जिगु विश्वास खः, द्वहं महाद्यःया हे प्रतीक खः। तर थौं जिगु विश्वास घ्वाःर्र दुनावल, संस्कार लिगिलिगि सनाः ल्यहें दनावल । नकतिनि न्ह्यः जक खनागु व घटनां कनाच्वन– द्वहं छम्ह लुताः खः, आतंक-कारी खः, हत्यारा खः, दुरूस्त छम्ह सामन्त !

जिगु चिन्तनया धाः हे प्वाःतिक्क छम्ह ग्यानापुसे-च्वंम्ह लुताः द्वहं जिगु न्ह्यपुइ ङ्वातां दनाच्वन । द्वहं ग्यानापुसेच्वंगु वया म्हथां नं यानाः मखु, वया छ्यनय् घानातःगु निपु च्वामुगु न्यकूया उपस्थिति खः । छम्ह शाकाहारी पशु, द्वहं वहे न्यकू थें जाःगु हथियार दुर्गुलि हे हिंस्रक जूगु खः। सम्भव दु, न्यकूया शक्तिया बलं हे द्वहं नं थःत महाद्यःया बाहां धायेका जुइ फुगु खः । अले थःहे छम्ह अलौकिक शक्ति दुम्ह द्यः धकाः मनूतय्गु श्रम माकुक्क लाका कयाः नयेगु भ्रमजाल ग्वयेत सफल जुयाच्वंगु खः। थ्व जिगु तर्क असत्य जुइफु, तर थ्व सत्य खःकि मनूतय्गु

धार्मिक विश्वासं द्वहंयात महाद्यःया प्रतिनिधि भाःपिया-च्वन तिनि । वास्तवय् मनूतय्सं थः दुनेया हीनता बोधं याना: हे शक्तिया न्ह्यःने छ्यं क्वछुकीगु खः । मनूतय्सं याना वयाच्वनीगु धार्मिक क्रियाकलाप वहे हीनता बोधया कमजोर अभिव्यक्ति खः । थ्वहे कमजोरि दुर्बल जूगु मनं खंकीगु छगू बल्लाःगु लिधंसा खः द्यः ! अले मनूतय्गु थ्वहे कमजोरी पयतुनाः हे द्वहंत द्यः जुयाः म्वानाच्वने फुगु खः ।

जिगु मिखा, मन, न्ह्यपुइ द्वहंतै द्वहं ग्वाल्ल्ल ग्वाल्-ल्ल दुहांवल । स्वःस्वःथाय् तक द्वहंत ! गां, शहर, बजार, देश, विश्व न्ह्याथाय् स्वःसां द्वहंतय्गु उत्पात, द्वहंतय्गु आतंक, द्वहंतय्गु युद्ध ।

गां गामय् ज्यापुतय् हिचःति माकुक्क लाका नयाः न्ह्यइपुक्क म्वानाच्वंपि सामन्ति द्वहंत ! शहरय् ज्यामि-तय्गु लाकू हिकू ताना नयाः नं मगानाः इमिगु क्वेँय् तकं चुचुप्याना च्वंपि पूँजीपति द्वहंत ! देशय् दक्वसित च्यः भ्वाति यानाः नयाच्वंपि महासामन्ति द्वहंत ! अले पृथ्वी छगलं हे थःगु पालि तःलय् तयेगु स्वयाच्वंपि साम्राज्यवादी द्वहंत !

अहो ! थौं इतिहासय् द्वहं दुहां वयाच्वन । राजनीती द्वहं दुहां वयाच्वन । अर्थ व्यवस्थाय् द्वह दुहां वयाच्वन । साहित्यय् द्वहं दुहां वयाच्वन । खः थौं न्यकभनं द्वहं दुहां वयाच्वन । मनूया इतिहास च्वत्तुक हुयाः इतिहासया पाना पानाय् द्वहंतय्गु खि च्वः नवःगु आखः ग्वलं छाय्पिया हयाच्वन । मनूत मनू जुयाः म्वाये दयेमाः धकाः धयावंपि,

ज्या यानावंपि महामानवतय्गु किपा ख्वला: ख्वला: द्वहं-
तय्गु छापा तिका ह्याच्वन । मनूतय्गु इतिहास द्य द्यतना:
द्वहंत जक झ्व: झ्व: छू वयाच्वन । वहे द्वहंतयगु इतिहासय्
गर्व यायां साहित्य च्वंयावयाच्वन । द्वह ल्वाकीगु अखड़ाय्
दुहां वनेगु टिकटयात राजनीति शास्त्रया शीर्षक तयाच्वन ।
अर्थशास्त्रं द्वहंतय्गु धुकू बलाकेगु मन्त्र इनाच्वन । थ्व
फुक्कया परिणति संसारया भूगोलं मनूत तंकाछ्वयेगु खः ।
भूगोल छगलं जायेक द्वहंत जक प्याखं ल्हुइगु दबू दयेकेत्यंगु
खः । दबू छगुलि थ:थ:गु याना कायेत महत्वकांक्षि द्वहंत
थ: थ: ल्वानाच्वंगु खः । द्वहंतय्सं च्वत्तुच्वया: मनूया छ्यँ
थुनाच्वन । थ:थ:गु छ्यं ह्लाना: मनूत चिल्लाय् चिल्लाय्
दनाच्वन । वहे चिल्लाय दंगु सलय् छगू पीडा जा:गु न्ह्यस:
दनावयाच्वन– छु थ्व संसार छगुलि द्वहंतसें जाइगु जुलला ?
छु संसारं मनूतय्गु अस्तित्व ह्लनावनीगु जुलला ?…… ?

बजारय् हाकनं छक: कोलाहल थ्वयावल । मुल्याहाम्ह
द्वहं हाकनं लूटपाट यायेत वये धुंकल । तर आ:या पाखय्
लुता: द्वहंनं लुतय् याना: नये मखन । छायधा:सा ह्लाच:य्
घटनां सतर्क जुइ धुंकूपि तरकारि म्यू वयाच्वंपि ज्यापुता
पा:लाक्क छत्थु थ:थ:गु न्व: ज्वना: दनावल । थ्व खना: सात्तु-
वंम्ह द्वहं ह्लिप्यं तिस्वाका: बेतोरं बिस्युंवन । लुता: द्वहया
विजोग खना: जित: छक: ह्वह्वपुक्क ह्लिले मास्तिवल । अले
थ्वहे ह्लिला दुनें छगू आनन्दं जा:गु न्ह्यस: दनावल–
संसार भरय् दक्व ज्यापु ज्यामित पा:लाक दनावया:
लिना छ्वयेफुसा थ्व लुता: द्वहंतय्त थ्व पृथ्वीं हे
पितिना छ्वये मफइला ? ❀

मुलुकय् मरूगु मुलुक

"य:मां ! ल: मव:ऽऽऽ!" न्ह्य:नेसं छेँय् च्वंम्ह ब्रम्हूचिया कायया सलं जिगु न्ह्यः चब्बुइ । न्ह्यः लिसें जिगु न्ह्यइपुगु भविष्यया म्हगस नं चब्बुना वनी । जब जि स्वप्न संसार त्वःताः यथार्थया धरातलय् थ्यकः वये, जिगु सुन्दर म्हगस दुःस्वप्नय् ह्निलाबनी, छगू मृगतृष्णा साबित जुयाबी । झगः पंछित प्रगः मदयेक याउँक ब्वयाच्वंगु आकास क्वय्, वाउँगु बुँइ दथुइ शान्तिया सासः ह्लानाः म्वायेगु जिगु म्हगसय् थौं नं अतिक्रमण जुयाबी ।

वाथाइथिं दने । बासि लखं ख्वा: सिलाः पिहां वये । छन्हुइ अतः सुथ ह्लानां दनाः अफिस वनेमाः जि । जिगु अफिस धायेगु छु, कारखानाय् ज्या याः वनेगु खः । छन्हुइ अतः ह्निनय् मत मवइगुलि थथे छन्हुइ अतः सुथय् अफिस वनेमाःगु खः ।

चुकय्, प्वंगु घः ब्यकुं च्याना: वयाच्वंम्ह बुरि छम्ह ख्वदुक्क नाप लाइ । व पुतुपुतु हाला वयाच्वंगु दु– मुलुकय् मरूगु मुलुक ! जि वया खँय् वास्ता हे मयासे थःगु लँपु लिना छ्वये, तर वहे खँपु लिसा लिसा काकां जिगु

न्ह्यपूइ मछिक दिनाच्वन । गुलि सत्यता दु थ्व अभिव्यक्तिइ ! थौं जि म्वानाच्वनागु थ्व थासय लः मवः, बिजुली मवः, जाकि मदु, चिकं मदु, चिनी मदु । थ्व फुक्क मदुथाय् छता दु व खः अभाव । थौं अभावया अभावं भुकाः थ्व शहर म्वानाच्वन, गां म्वानाच्वन, देश म्वानाच्वन । अले थ्वहे यथार्थ अनुभवं फूचायाः बुरिया म्हुतु सत्य अभिव्यक्ति ब्यना वयाच्वन– मुलुकय् मरूगु मुलुक !

बुरिया धापूयात जिगु नुगलं सही तयाच्वन, खः थ्व मुलुकय् मरूगु मुलुक खः । गन दयेमाःगु छुं दइमखु, मदयेमाःगु फुक्कं दइ, व मुलुकय् मुलुक गनं दइ ? दयेमाःगु मनू म्वायेगु लिधंसा खः । मनू म्वायेगु लिधंसा छप्यंगु छजु व छन्ह्यः दिकेगु थाय् खः, बाय् खः । शान्ति, प्रगति, न्याय स्वतन्त्रता, समानता खः । थन व मदु । मदयेमाःगु अभाव खः बन्देज खः, अन्याय खः, असमानता खः, भ्रष्टाचार, अनैतिकता खः व दयाच्वन । अले थथे दयेहेमाःगु मदुथाय्, मदयेमाःगु दया च्वंथाय् दयेहे माःगु मुलुक मदइच्वन । मस्यु, थ्व मुलुक मरूगु मुलुकय् जि गुकथं म्वानाच्वना, मुलुकय् मरूगु मुलुकयात जि गुकथं मुलुक धयाच्वना ।

धात्थेंला मुलुकयात मुलुकं पितिनाच्वन । मुलुकयात गांया मुखियां जालि भ्वतय् वयंकाः गोर्खा भर्ती केन्द्रय् पितिनाच्वन । मुलुकयात न्वहछ्याःतय्सं सपः लुयायंकाः बम्बइया बेश्यालय्स ध्यने यंकाच्वन । मुलुक थौं दिल्लीया होटेलय् भारा स्यू वनाच्वन । मुलुक थौं हिन्दुस्थानया लुखा पिवाः च्वंवनाच्वन । जिगु मुलुकयात गोलघरय्

न्यवः न्ह्याकाः थस्सः पायेकाच्वन । जिगु मुलुकयात जंगलय् गोलिं कयेकाच्वन । मुलुकया सुकूला पानाः सिद्ध-तय्सं ह्लि ह्लि छुया छुयाः नयाच्वन……अले थ्व मुलुक मरूगु मुलुकयात मुलुकय् मरूगु मुलुक मधाःसा छु धायेगु ?

अथेला मुलुकया तस्वीर छपाः अझ नं ब्वयातःगु दनि । तर मुलुक धकाः थन गुगु ब्वयातल, छपासः लः, छस्वारा ल्वहं, छपाँय्‌चा व मानचित्रया ध्वलं पाःखुयातःगु छक् प्वंगु थाय् जक खः । इमिसं बूझ मचय् यानाच्वनकि छम्ह छम्ह मनू छगू छगू मुलुक खः । इमिगु नुगलय् च्वगु ह्याउँगु ही म्वानाच्वंगु भावनाया मूर्त रूप हे मुलुक खः । तर थःगु विषालु स्वार्थ भाय्‌प्वः छु मस्वइपि मुलुकय् मरूपि मनूतय्सं मुलुकयात चां ह्लानाः थुनेत स्वयाच्वन, लखं चइका छ्वयेगु स्वयाच्वन, ल्वहतं चिनाः स्यायेगु स्वयाच्वन । मुलुकया नुगःचु हे मतसे मुलुकया मूर्ति ज्यायेगु कुतः यानाच्वन । तर बुरिं च्वाक्कह्वे धयाविल–मुलुकय् मरूगु मुलुक ! जितः तायावल व बुरि हाःगु मखु, बुरिया नुगःपाय् सुलाच्वम्ह मुलुक कँ हाःगु खः, गुकिं जिगु नुगलय् न कँ हायेकाबिल । बुरिया अतीत सुनावने धुंकल, वया बुन्लुगु मिखां भविष्य तिफ्याये मफु, वया मिखा वर्तमानं पिहां वने मफु । उकिं वं वर्तमान वस्तुस्थितिया विश्लेषण जक यात । मुलुक मरूगु मुलुकयात मुलुकय् मरूगु मुलुक खः धयाबिल । तर जि थुलि जक धायेवं जिगु जिम्मेवारी पू मवं । जि छम्ह ल्यायम्ह, जिगु लप्पाय् बल

दनि, मिखाय् तेज दनि। जिगु मिखां तापाक्क सुलाच्वंगु भविष्य खंकाच्वगु दु। जिगु ह्लातं भविष्य न्ह्याये दयेकाच्वगु दु। अन जिगु मुलुकयागु धात्थेंगु, बांला:गु बां खने दयाच्वगु दनि। जिगु थ्व ह्लातं मुलुक ब्वलंके मानि। मुलुकय् मुलुक तंका: दयेकाच्वगु मुलुकय् मरूगु मुलुक, मुलुक तया: धात्थेंगु मुलुकया स्वरूप वी मानि। ❋

मुलुकय् मरूगु मुलुकय्
रमेशकाजीयात थथे खना

रमेशकाजीयात नेपालभाषाया न्हूह्म व ग्यसुलाःह्म च्वसँच्वमि धकाः सकसिनं धाःगु दु । मेपिसं च्वयेगु दिके धुंकूलि, मेपिं फुक पुलां जुयाः वय्‌कः न्हू जूगु व ग्यसु-लाःह्म जूगु खःसा अथे धायेगुया मू दइमखु । अचा बांलायेक च्वछायेगु नं थ्व ख्यलय् वइपिन्त स्यानां छ्वयेगु हे जक जुइ छाय् धाःसा मेपिन्त थथे जू थें च्वं । उकि 'गुलि खः छलिहे जक खः' कथं रमेशकाजीयात थुइका बिल धाःसा सखे वय्‌कः थ्व ख्यलं तापाना मवनी– थथे मती तयाः जि रमेशकाजीया च्वखँ ब्वने धुंकाः लूगु थःगु बिचाः तप्यंक प्वंकाच्वना ।

रमेशकाजीया च्वखँय् जि मुक्कं न्हूगु पहः, न्हूगु विचाः खंके मफुत । प्रेमबहादुर कसाः भाजुं ब्वलंका दिल धाःगु नेपालभाषाया न्हू– च्वखँयात अप्वः न्हूघाः यायेगु कुतः पूर्ण वैद्य व जि थःह्रेपाखें गुलि जुल वयां अप्वः रमेशकाजीपाखें जूगु खंके थाय् मदु । पूर्ण वैद्य गुलि ब्दातु, गुलि सःस्यू खने दु उलि रमेशकाजी खने मदु जक मखु 'Essay' वा 'निबन्ध' या अर्थय् च्वखँयात थुइकाः थन न्ह्यब्वयातःगु च्वखँयात वालेगु जूसा गाक्क लुधने थाय् मदुनि । लुदनेगु थाय् थनहे जक दु– भाजु रमेशकाजीं च्वयेगु मत्वःतल धाःसा च्वखँयात ब्वलंके फइगु आश कायेथाय् दु ।

रमेशकाजीया च्वखँय् चिनाखँ ल्वाकज्याःगु दु । थुकियात हे वय्कःया बांलाःगु खँ धाइपिसं वय्कःयात ह्ययेकूगु जुइ । वय्कःपाखें बांलाःगु च्वखँया हे आस कायेगु खःसा थथे ह्ययेकेगु मचा ह्ययेके थैं सिबे मेगु जुइ मताया । चिनाखँ व च्वखँ पाः, च्वइपिसं पाके हे फयेके माः । थ्व सफूया ह्लापांगु "जि थःत नांगां ब्वयाक्यने" च्वखँ धकाः ब्वया तःसां च्वखँ मखु, चिनाखँ खः । च्वखँ धकाः चिनाखँ च्वयेगु च्वमिया बांलाःगु ज्या मखु । उकिं रमेशकाजीं च्वखँ च्वयाः चिनाखँ च्वमिकथं थःत ल्वःमंकेगु द्वपं घाना तये मज्यू । पूर्ण वैद्यया च्वखँय् नं

चिनाखँया न तायेदुसां च्वखँ जुयाः न्ह्याइ, ब्वलनी, वत्रचाइ- व च्वखँ हे जुइ। रमेशकाजीं थ्व खँय् कुतः याये मानि ।

चिनाखँ ब्वनीपिसं थम्हं थुइकी, उकी च्वमि सुला च्वनी। च्वखँ ब्वनीपिन्त च्वमि हे थः धायेमाःगु खँ ध्वाथुइका बीमाः, थुकी च्वमि थः सुले दइमखु। उकिं च्वखँय् थम्हं न्ह्यथनागु बिचाः ब्वनीपिसं थुइथें मच्वंनितले च्वखँ त्वाल्हाना छ्वये मज्यू। थथे धकाः दुइमदु सुइमदु खँ स्वथनाः च्वखँ ताहाः यानाच्वने माःगु मदु। सःपिसं ब्वमिपिन्त उसि मचायेकुसे थःगु खँ पूवंक कनेफु। रमेशकाजीं थम्हंहे धाःगु दु, "जितः धाःसा म्वाःमदुगु गन्थन च्वयाः निबन्ध ताःहाकेत जिगु च्वसां गन" (सामन्ती प्वाः नपुंसक ह्लाः)। थुकथं स्वयेबलय् थ्व सफूया दकलय् बांलाःगु च्वखँ "जि बुरा जुल" खः। मेथाय् रमेशकाजी थम्हं ज्याःगु लँपुइ हे चुलुब्यूगु दु।

च्वखँ च्वयेगु पहः व च्वयेगु खँयात कयाः रत्नध्वज व प्रेमबहादुरया बिचाः जक पाःगु मखु यक्वसिया बिचाः पाः। अथेसां च्वयेगु पहःया नापं च्वयेगु खँ नं बांलायेमाः अले तिनि न्हूगु च्वखँया मू दइ। उकिं न्हू च्वखँय् न्हू पहः व न्हू बिचाः नितां ग्यसुग्यक दयेमाः। छु खनाः, न्यनाः वाय् जुयाः थः नुगलय् लूगु जक खँ च्वयां च्वखँयात

ब्वलंके फइमखु । इलंह्वा:गु खँ (गथे भूषणप्रसाद श्रेष्ठया 'कुकुल्यां कू' या च्वसु) छगू कथं च्वखँ खः फुक कथं मखु जूगुलि रमेशकाजीं थःगु नुगलय् लूगु खँ च्वक्व फुकयात 'च्वखँ' धका: न्ह्यब्वयेगु याये न्ह्यः थुकी नं पा:गु चायेके मा: थें ताया । च्वखँय् दुथ्या:गु बिचा:, ध्याचू बांला: जू ।

नेपालभाषाया म्हू च्वखँ ब्वलंकेगु भाला त:ह्वासिनं कयाच्वंगु मदु । कायेत न्ह्यचिउँपि नं अपाय्सकं ता: ला:गु मदुनि । सकलें ह्वालाच्वंगु दु– नेपालभाषाय् च्वखँ ब्वलने मफयाच्वन, बांलाक च्वइपिं हे मदयाच्वन । थ्व ज्या थाकुगुलि हे थथे जूगु जुइमा: । रमेशकाजीं थ्व खँयात थुइका: लिमचिसे न्ह्यचिलेगु निंति मेगुया सिबे त:पु च्वखँय् वहे खँ लिसा लिसा कायेगु बानि त्व:ता: मनू म्वायेगु व न्ह्यायेगु लंपुइ दयाच्वंगु स्वतुमतु स्व:गु खँयात फ्यनेगुया नापं न्हून्हूगु बिचा: न्ह्यब्वयेगु ज्याय् नो यात्ता: कुत: याइ धइगु आस याना । गनं ब्वने मालेव, गनं ब्वति काये मालेव, गनं पिकाये मालेव जक हथासं च्वयेगु ज्याया भालां बांलाक पूवंके मफइगु खँ नं थुइके मा: थें च्वं ।

गन तक थ्व सफुती ब्वनागु च्वखँया खँ दु फुक च्वखँय् थौंया मगा: मचा:, मछि मनियात कुखिनेगु

ज्या वांलाक जुगु दु। व्वमितय् बिचा: ग्वाकेगु ज्या नं यक्वथासय् जूगु दु । व्वमि थ: पाखें हे न्हू बिचा: बीगु ज्या जुइमा: धका: आस यायेे थलय् जक रमेशकाजीं अजं ज्याथ: बिचा: ब्वलंके माल्गिगु सँ न्ह्यथने मा:गु ख: । थ्व सँयात वय्कलं थुइकावं यने फइ धइगु पत्या: यायेगु थाय् धक्वं दुगु जि खना ।

— पद्मरत्न तुलाधर

ग्यसुग्यंगु साहित्यया क्षापू कवितात्मकता छता जक मखुसां कवितात्मक शैली ग्यसुग्यनेत मा:गु मू ज्वलं ख: । लय्ताये मा:, रमेशकाजीया शैली कवितात्मक जू । जनताया भिं जुइकथं कलायात छ्यलेगु च्वमिया कर्तव्य ख: । जनताया पं लीह्म छह्म च्वमिया रचना च्वमि धा:कथंया साहित्यिक विधा जू वा मजू क्व:छीगु समालोचकया ज्या ख:, उकिं रमेशयात जिगु सल्हा दु-विधाया भोहय् दुने मते, जनताया पं लिना: च्वसा न्ह्याकां च्वँ । 'द्वहं'या वारे निबन्ध जि च्व:गु सा वयात लुटाहा मखु सर्वहारा धका: सिद्ध यानाबीगु जुइ, तर रमेशं सिद्ध यानाबिल – 'द्वहं' लुटाहा हे ख: । च्वमिया थ्व खूबि हे छह्म सफल जुइह्म निबन्धकारयाके दयेमा:गु गुण ख: । 'जि बुरा जुल' निबन्धया रमेश बुरा मखु ल्यायह्म जूगु ख: । थज्या:पिं ल्यायह्मत दत्तले 'मुलुकय् मरुगु मुलुक' मुलुकय् हे दयावइगु खँ पक्का ।

–भूषणप्रसाद श्रेष्ठ

